

Egy altiszti altest önképe és statisztikája

[illegible]

(Lowetinszky János József naplója, 1922. november 1.)

Mind Lowetinszky János József (1866–1935), mind naplója² lényegében ismeretlen a történetírás számára,³ pedig – a fenti idézetből ez csak részben derül ki – egy különös ember rendkívüli művével állunk szemben. A 19. század végén a naplóírás már közel sem számított ritkaságnak, a társadalom szélesebb rétegeiben is voltak olyanok, nemcsak a nemesek vagy a polgárok között, akik maguk, családjuk vagy az utókor szórakoztatására, illetve használatára, „okulására” rendszeresen – esetleg ténylegesen *napi* rendszerességgel – pa-

¹ A morze-jelekkel írt sorok jelentése a következő: „előbb normálisan, majd a mellek közzé, azután Mari felül, majd szintén felül, befordítva, bele is fáradt, mert csak négyszer élvezett az actus alatt. Kis pihenő után újbó(l) közöszülés.” A továbbiakban csak átírva közlöm az eredetileg morze-jelekkel írt részeket, mindig dőltén jelölve azokat az idézetekben. A későbbiekben a citációk után csak a napló-bejegyzés napját jelölöm.

² Jelen írásom részét képzí egy nagyobb projektnek, amelynek keretében a napló komplex társadalomtörténeti vizsgálatát, illetve – elsősorban – elektronikus formában történő teljes közreadását tűztem célul magam elé.

³ A napló (jelzete: B 0910/209) 1948-ban, vásárlás útján, hatalmas összegért, húszezer forintért került a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárba (Fodor Béla szíves közlése). Ismereteim szerint Vörös Boldizsár használta e naplót történeti forrásként elsőként (és egyedülként); kiváló írásaiiban – Vörös Boldizsár: Károlyi Mihály tér, Marx-szobrok, fehér ló. Budapest szimbolikus elfoglalásai 1918–1919-ben. *Budapesti Negyed*, 8. (2000) 3-4. sz. 29–30., 144–172., illetve uő.: „Szamuelli repülőgépen Oroszországba szökött”. Állírok Budapesten a Magyarországi Tanácsköztársaság idején. *Budapesti Negyed*, 12. (2005) 47–48. sz., 12. (2005) 1–2. sz. 31–62. – egyes, a Tanácsköztársaság idején született naplóbejegyzésekből idéz, azonban magát a naplót vagy a naplóíró személyét, illetve világát nem vizsgálja.

píron rögzítették az általuk megélt valóságot, reflexióikat. Minden napló (és memoár) egyedi; egy külön világ, még ha a keletkezés körülménye (az író neve, kora, lakhelye, munkahelye stb.), illetve maga a szerkezet (a sémák) látszólag nagyon hasonlóak is lehetnek. Lowetinszky naplója mégis kiemelkedik, lévén hogy altiszt szerzője rendkívül akkurátusan és több mint fél évszázadon keresztül vezette azt, miáltal kora és környezete olyan mélységben válik megfigyelhetővé, mint szinte semelyik más (és más típusú) forrás esetében. Jelen tanulmányomban azt kísérlem megvizsgálni, hogy egy altiszt szexualitásának miféle (ön)képe és statisztikája ragadható meg naplóján keresztül.

„tanulságos sociológiai, sexuális, statisztikai szempontból” (a naplóíró céljai)

Miért ír az ember naplót? Többnyire önnönmaga használatára, szórakoztatására, esetleg az utókor számára „okulásként”. Lowetinszky János József a naplójával kapcsolatos céljairól az 1911–1914-es éveket politikailag és statisztikailag összegző naplókötetben ír: „Czélom, – miután szegény gyermekem, akinek nehéz életemben szerzett tapasztalataim eme feljegyzéseit szántam, elhunyt –, hogy ha netán eme feljegyzéseim avatott kezekbe kerülnek, könnyen tájékozódhassék s megismerje belőle egy pályatévészett proletár teremő képességét, külön vezetett napi eseményeim világítvák meg annak kevés örömeit, nagy szenvedéseit, fáradalmait, s az emberek tulajdonságait a különböző társadalmi rétegekben, hogy ne mondjam castokban. Munkámat szeretettel s lelkiismeretességgel vezettem, hiszen gyermekemnek szántam azt, akinek ha van is titkos dolgom eme naplómban, csak az ő java és okulására jegyeztem azt fel. A sors nem adta meg vérszerinti folytatásomat, így nem tudom ki forgatandja eme feljegyzéseket, de bárki legyen, forgassa szeretettel, mert sok adat van benne, amely tanulságos sociológiai, sexuális, statisztikai szempontból”. Lowetinszky rátapintott a lényegre, naplójának erényére (és egyben hátrányára): adat, nagyon sokféle és nagyon sok adat. A szerző úgy gondolhatta, hogy adatokkal (elsősorban: szám, személy, színhely) jelentős részben leírható egy élet, és erre kísérletet is tett, a naplóban ennek megfelelően aránylag kevés az elmerengő, elmélkedő, a gondolatokat bővebben kifejtő rész.

Élete krónikájának 1910-ben megkezdett segédlet-kötetében másfajta tanácsokat is megfogalmazott naplója használatáról: „Hogy életemnek eme nagy munkája /naplóim a napi eseményekről, s naplóim a számadásokról/ valaha kinek kezébe kerül, nem tudom [...] Miután csak egyetlen forrón szeretett gyermekem volt, s számításom oda irányult, hogy ezek az ő birtokába jutnak, s hogy talán ő veheti hasznát szenvedések árán szerzett tapasztalataimnak, sajnáltam, hogy a fontosabb eseményekről tárgymutatót nem vezettem, de ha életében tanácsra szorulandott volna, s azt e sorokban vélte volna megtalálni, ajánlottam volna neki, hogy amely napon válság éri, naplóim mindenikének megfelelő napját olvassa el, lehet, hogy helyzetére vonatkozóan találанд valamit, akár vigasztalót, akár tanácsot. [...] miután Isten vagy végzet vagy bárminek nevezzük a sorsunkat intéző hatalmat, úgy rendelkezett, hogy szegény kicsiny fehér madarunkat elvette, magva szakadván vele ősi familiámnak, kívánom, hogy az, aki eme sorokat s naplóimat valaha forgatni fogja, hogy alkalomadtán erőt s vigaszt meríthessen belőlük, s találjon nehéz helyzetben is esetleg tanácsot vagy vigaszt bennük.”

Naplóit tizenhat éves korában kezdte el írni Lowetinszky, kezdetben még csak (társas!) játékból, s minderre az 1911–1914-es évekre vonatkozó, statisztikai és politikai feljegyzéseit tartalmazó kötetben a következőképpen tér ki: „midőn elkezdetem 1882-ben, gyermekkori barátom – Papp Sándorral – kezdtük, mint egy hóhortos ötletet, később 1886-ban katonai kötelezettségem teljesítése végett bevonulva, oly sanyarúságokon mentem keresztül, hogy azok emlékének megőrzése végett rendszeresen vezetem naplómat, szinte gondviselészerű

volt ezen gondolat, mert szeretett magyar anyanyelvem gyakorlásában segített amennyiben csak igen elvétve hallhattam a szláv és német tengerben hazám zengetes nyelvét. Ezt az idő alatt úgy megszoktam, hogy sem hanyagságból, sem fáradtságból követőleg még a legrendkívülbb alkalommal sem mulasztottam el feljegyzéseim napi eszközlését. [...] Innentől kezdve rendszeresen vezetem naplóimat, megjegyezve, hogy azt eleinte a katonaságnál ceruzával írtam, de maradandóbbat akarván alkotni, szolgálatom utolsó évének tavaszán, kiszámítva hány napom van még szolgáltnivaló és hány napot kell leírnom, rendszeresen hazajöve a fárasztó gyakorlatokról, míg a többi pihent, én naponta lemásoltam a kirótt részt, addig, míg el nem készültem vele tökéletesen, alapjait vetve életem eme nagy munkájának. A kiadások s bevételek regisztrálásának eszméje csak 1890-ben öltött rendes formát, mert hát tulajdonképpen akkor kezdtem csak önerőmre támaszkodva rendes szerző tagja lenni a társadalomnak.”

A naplóírósdi ifjúkori játékból⁴ tehát „kapaszkodó”, majd megszokás, végül életcél és életmű lett. Vagyis: Lowetinszky már nem azért írt, mert élt, hanem azért élt, hogy írhasson.⁵ Úgy tűnik, a napló legyőzte létrehozóját. A naplót, ezt a jellemzően magándokumentumot nyilvános forrásnak deklarálja a mű fontosságával tisztában lévő szerző; Lowetinszky ugyanis felhatalmazza naplójának ismeretlen olvasóját, hogy forgassa azt, használja annak adatait – még ha az évszázados távlatból e korpuszt kézbevevő (társadalom)történész nem is nevezhette néven.

„életemnek eme nagy munkája” (a korpusz)

Nem túlzás korpusz névvel illetni Lowetinszky naplóit és a hozzájuk tartozó segédleteket, már csak a terjedem és szerkesztettség miatt sem. „Lowetinszky János József összes iratai” ugyanis összesen negyven vaskos kötetben maradtak fenn.

A kötetek közül kettő egyfajta segédlet, függelék. Egyiket 1910-ben kezdte meg, első részének címe: „Életem naplóbelileg jegyzett szakának előzménye”, amelyben elmeséli életét 1890-ig. Ezt követően a napló és a számadások szerkezetét, rövidítéseit ismerteti, majd 1922-ben az élet(é)ről alkotott kissé filozofikus, összegző gondolatait rögzítette ide. Ezen kötet utolsó egysége az ismerősök és „nagy emberek” halálának és temetésének dátumáról (folytatólagosan) vezetett kimutatás. A másik segédlet-kötetet 1921-ben, nyugdíjazása után kezdte írni hősünk. Anekdótákat, vicceket, dalokat gyűjtött ide össze, hosszabban megemlékezve számos munkatársáról is, csakúgy mint a szerző által látogatott éttermekről, kocsmákról.

Maga a napló 1883 első feléből, valamint az 1886–1891-as, 1893–1898-as, 1900–1935-ös évekből maradt fenn (a naplóíró 1935. június 10-én, reggel 1/2 9-kor halt meg),⁶ vagyis

⁴ A napló játék-volta később is felismerhető, 1886 nyarán a húszéves ifjú – tabukat döntögetve – többek között szellentései(k)nek is emléket állított: „iszonyatos fingás közt a Lánchídon haza vultunk.” (1886. július 26.); „később haza, hol Sanyi irtózatoss fingást művelt” (1886. augusztus 24.); „ékes fingás közt haza” (1886. augusztus 25.); „este fingászat” (1886. augusztus 29.); „irtózatoss hascsikarások [...] nagyszerű fingások s sok nevetés közt haza” (1886. augusztus 31.); „irtózatoss szelelések közt haza.” (1886. szeptember 2.)

⁵ Amit aztán persze olvasgatott maga is: „Az 1912 évbéli naplómban böngészgettem, a nagy harc elevenedett meg előttem a kinevezésért, de sok piszkos dolog is fordult elő.” (1926. június 25.); „naplók rendezése, ami meglehetősen nagy munka volt, böngészgettem a »mon amours“-ban is.” (1928. február 9.)

⁶ Budapest Főváros Levéltára, XXXIII. 1. a. Anyakönyvek, VII. ker., Halotti- (1935.), 2313. kötet, 906-os folyószám. A halál okaként gyomorrrák van feltüntetve. A napló utolsó bejegyzése 1935. június 7-re vonatkozik (tehát lényegében haláláig vezette életének krónikáját): „1/4 2-kor felébred-

a több mint fél évszázadot átfogó láncból csak négy-öt év hiányzik, ezek a naplóíró halála után vesztek el. A mániákus Lowetinszky külön füzetekbe vezette a napi eseményeket, a politikai eseményeket (lényegében újságolvasmányainak kivonatát adva), valamint rendkívül részletes számadásait, statisztikáit (az adott évben kapott levelek számától kezdve a „megelégedettséggel töltött napok” számán keresztül a befőttek számáig számos dologról). Utalásából tudjuk, hogy az 1890-es évek elejétől – szexuális életének vonatkozásában amúgy is alapos összegzésein túl – részletesebb naplót is vezetett szeretőiről és bordélyházi látogatásairól is „*Mon Amours*” címmel a naplóíró, ami azonban nem maradt fenn, leszámítva az 1891-es kötetbe fűzött egyetlen kis füzetet, amelyet tanulmányomban „1891-es kispapló” elnevezéssel különítek el.

Lowetinszky János József összes iratai mintegy húszezer apró, helyenként kissé kusza betűkkel sűrűn teleírt, A5-ösnél valamivel kisebb oldalra rúgnak. 1891-től megjelennek a naplóban a morze-jelek is, amelyekkel a kényesebb dolgokat róttá papírra a naplóíró.⁷

Gyermekkor, iskolák, munkahelyek

A pesti születésű Lowetinszky János Józsefnek nehéz gyermekora és még nehezebb ifjúkora volt. Hat éves múlt csak, mikor meghalt szabómester apja, anyja pedig egy ifjú joghallgató – B. Gáspár – személyében csakhamar szeretőt vett a házhoz (tanulmányomban a naplóban előforduló vezetékneveket – amennyiben a diszkréció indokolt – csak monogrammal jelölöm); a naplóíró így emlékezett vissza erre az időszakra az 1910-ben kezdett segédletben: „ezidőbeli legfájdalmasabb emlékem az volt, hogy láttam, illetve éreztem a szülői szeretet apadását, láttam, hogy a háztartás nagyobb, mint volt, s mégis karácsonyfáim mind kisebbek lettek, míg végre már csak egy virágserépben egy csinált kis fenyőfát kaptam, melyet első indulatomban kidobtam az udvarra.”

Lowetinszky iskolaévei kapcsán is zabolázhatatlan ifjúként ábrázolja magát önéletírásában: többször kirúgták az iskolából, bukás és fenyítés is osztályrésze volt, tanárait és diáktársait sem kímélte emlékei szerint.

„Így folytak az évek, anyám később házitanítót fogadott mellém, Steinberger Miksa nevezett, – kinek bátyja jelenleg Körzirti Ignác rajztanár –, de nem volt valami nagy kedvem a tanuláshoz, ha csak szerét ejthettem, künn voltam az utcán hatalmas kiáltozással játszva a többiekkel a »rabló s pandúrt«, felfogásom azért jó volt, de tanulni, szorosabb értelemben véve magolni nem szerettem. [...]

---

tem, ülve igyekeztem folytatni az alvást, azután meg fekvé is sikerült, így kihúztam szép(en) reggel 8-ig, fel, székelés, reggelizés, ¾ 10-re kitámolyogtam a folyosóra, olvasgatás, nem tudom mi van velem, de amint idekünn vagyok, mintha álomkór lepne meg, aludni vágyom és alszom is, belehülyülök már ebbe az állapotba. Mari szellőztetett és elment bevásárolni. Farkasné jött és megvárta, amíg Mari hazajött, azután trécseltek; elmenetele után Mari takarított és az ebédet készítette, eprezés. ½ 4-kor ebédelés, legyűrtem, csak ne kérdezzétek, hogyan. Olvasgatás, sehol sem lelem a helyemet. Mari rendet csinált, nagyjából letörölte a port, tüzelőt hozott fel és elbeszélgettünk. Furcsa ez az én köhögésem, és mintha a vállak közül jönne, a váladék pedig hosszas kahácsolás után a gyomorból, semmi a mellből és mégis az rotyog. ½ 9-kor bedöcögtem, nem bírja a szívem a rázkódtatást, nyögök, mire beérek. Marinak is eltörött a mécsese, hogy ő így nem bírja, úgy nem bírja, elfogott az indulat, nagyot vágtam az asztalra káromkodva egyet, megmondottam, vegyen ide valakit. Kávészás, naplórendezés, 10-kor fekvés, eczetes borogatást téve a szívre.”

⁷ Elsősorban nemi életének egyes mozzanatait, szomszédsági pletykákat, valamint munkahelyi sikasztásait rejtette morze-jelek, illetve – ritkábban – cirill-írás mögé (állítása szerint rovás-írást is használt naplójában, ilyen részt azonban nem találtam).

A négy elemít elvégeztem, s a reáltanodai főreáliskolába jutottam, ahol megbuktam, azután a VIII. Ker. Zerge utcai reáliskolába jártam, de ott Tankó tanárnak egy kapott tanpofon következtében nekimentem, s így relegáltatásom kikerülése végett átléptem az ugyanazon épületben lévő, s Fillinger Károly alatt keletkezőben levő polgári iskolába, ott persze szintén megbuktam, nota bene, hogy igen gyakori ebédrei marasztásai alatt az iskolának szerencsésen kipusztítottam Fillinger papa galambállományát, összebogoztam vadászutyáinak farkát, amiben azután a rótszakállú nagyhatalom megbotolván halálra kereste azt a nebulót, aki tekintélyén és kutyáin ilyen csorbát ejtett, s természetes ismét a kicsapás veszélye fenyegetett, az előttem ülőket tűkkel szurkálni, becsirizelni napirenden volt, Goll papának, a zenetanárnak óráin cis helyett gis-t fújni, óra alatt malmozni, hajókat készíteni, napi foglalkozásom volt, mindent, csak tanulni nem, és mégis, ma a könyvek legjobb barátaim.

Itt is szerencsésen megbuktam, ennek tetejébe a záróvizsgán botrányt is rögtönöztem, mire elzártak egy szobába, ahol egész esztendőben a tanulóktól elkobozott miegymások voltak: kések, pinczkák, golyók, játékok, stb., no, ez kellett Jánosnak meg egy hasonszörű társának, kiválogattuk a javát, s megdézsmáltuk, szegény anyámnak kellett a kárt megtéríteni, én meg elpuffoltam, amúgy Isten igazában.

A tanév elején azonban letettem a javítóvizsgát és a II. osztályba iratkoztam, most a Soroksári utczába, a volt honvédlaktanyába kerültünk [...]

1878 elején nagy botrányt csinálhattam,⁸ mert ismét a kicsapás már megszokott Damokles kardja került csak csínyeket főző, szóke buksi fejem felé, anyám kénytelen volt kivenni az iskolából.”

Tizenkét éves korában került a munka világába Lowetinszky, ahol ugyanazok a problémák jöttek felszínre, mint korábban is: nem dolgozott szívesen, elcsavargott, minek következtében kirúgták, vagy ő hagyta ott munkahelyét. Kezdetben cukrászinas volt Pesten, majd Budán, később boltsegéd, majd aranyozó inas; a lakatosság után betűszedéssel is próbálkozott tanoncként, de nem bírva a nyomdafesték szagát három nap után odébbállt. 1879-ben Kecskemétre, anyja szeretője, B. rokonaihoz küldték néhány hónapra, ahol disznót kellett etetnie, de miután a hízó elcsavargott, hősünk megszökött és visszatért Budapestre. Ezt követően csapatnövédeknek adta anyja a szertelen kamaszt (1880–1881), majd ismét vidékre, rokonokhoz, a morvaországi Hermantschba küldte, ahonnan 1881 nyarán, három hónap után térhetett vissza a hazavágyódó ifjú, a Schlick-féle gépgyárban lakatosságot kezdett tanulni, „de bizony ez sem ízllett, s két hónap múlva ott is hagytam”. Anyja öngyilkossága után (1881. november) ismét Hermannschba küldték, ahol egy éven keresztül nagybátyja gazdaságában segédkezett. Ezt követően rövid ideig napszámos volt a Duna Gőzhajózási Társulatnál, majd majdnem egy éven keresztül pénzügyőr (1883), kétszer tűzoltó néhány hónap erejéig (1884, 1885); 1886 és 1889 között Morvaországban volt katona (Lowetinszky csak 1902-ben szerezte meg a magyar állampolgárságot és a székesfővárosi illetőséget); a vasút kötelékében többször is szolgált az 1880–1890-es években: volt kocsifelíró, bárcázó, őr, rakfelvigyázó, állomásfelvigyázó-gyakornok, kalauz és kinevezett távirász is. Egyéb kité-

⁸ Az iskola anyakönyvében nincs nyoma botrányának, „csupán” annak, hogy öt tárgyból állt bukásra a tanév első időszaka után. A polgáriból 1878. február 8-án „kimaradt” akkor tizenkét éves hősünk, aki végig osztályának leggyengébb tanulói közé tartozott. Budapest Főváros Levéltára, VIII. 232. (Budapest Székesfőváros IX. kerületi Knézits utcai községi polgári fiúiskola) b. 1–2. kötet (1876/77., illetve 1877/78. évi anyakönyvek)

rők után 1898-ban került Pest vármegyéhez díjnoknak, majd 1912-től kinevezett irodai segédtszolgálatra.⁹

„a pubertás érzete” (az első szexuális tapasztalatok és az első barátnők)

Lowetinszky János József nem érte meg a másikat nemhez való vonzalmát, „társas” érzelmeit és cselekedeteit tudjuk nyomon követni fennmaradt írásai révén. „Ebben a tekintetben – mármint a nőket illetően – első s pedig gyermekkori emlékem a kis Bauer Netti, aki hozzám igen ragaszkodott” – írja a naplójában 1910-es visszaemlékezésében. Netti kapcsán azonban alighanem rosszul emlékezett, vagy legalábbis a nevét tévesztette össze egy későbbi kedves ismerőse nevével, hiszen már tizenhét évesen, 1883. február 25-én írta naplójába: „ismeretséget kötök, amelyből várok valamit, tudniillik Bauer Nettivel”.¹⁰ Az emlékezés így folytatódik: „azután volt egy Julcsa nevű cselédünk (Farkas postatiszt maitresse lett később), aki mindenképp igyekezett felébreszteni bennem a hímeket, éjjel magához szorongatva engem, de még a pubertás érzete nem érett meg, s én 11 éves korom igaz érzetével aludtam jóízűt domború kemény fehér mellein”. Egy-két évvel később „átköltöztünk a Papnövelde utcái Fesztetich házába (8. sz.)” [...] Eme helyhez egy bájos idyll fűződik, melyet még ma sem felejtettem, a szép Adele, a portás leánya, persze platonikus jellegű csak. [...] Adélnek azonban már udvaroltam, és pedig oly tüzesen, hogy a felnőttek szeme s szája nyitva maradt, persze ez ösztönszerűleg történt, mert hogy mit is akarnék tőle, azt nem tudtam, ez volt 1879 nyarán. Meg kell itt említenem, hogy magas növésű nyúlánk gyermek voltam, s ez ejtette csalódásba az embereket. Különösen a némbereket.” Ekkor került Kecskemétre hősünk, ahol ébredő nemiségének köszönhetően galibába is keveredett visszaemlékezése szerint: „egy alkalommal – már akkor is szeretve a nőket – B. Sándor Etel nevű mostohaleánya körül forgolódtam, nyitva hagytam őt, kisajtot, s a híznak volt esze, továbbállt”.

Lowetinszky János József végül egy prostituálnál vesztette el szüzességét: „az első nő, akivel közösültem kéjnő volt, 1880 májusában, voltam 14 év 5 hónapos. A pubertás érzete 1880. XII. 31-én szintén kéjnőnél [ragadtott magával], a Valeró kaszánya mögötti bordélyházban. 8 nap híján voltam 15 éves” – írta az 1911–1914-es évek áttekintő kötetének összegző statisztikájához megjegyzésként. Talán nem alaptalan az a feltételezés, hogy a végső stimulusokat e lépés(ek) megtételéhez, mármint a prostituáltak felkereséséhez a férfiaság iskolájaként is definiált katonaságnál kaphatta, hiszen ekkor – 1880 januárja és 1881 februárja között – csapatnövevényként az Újépületben lévő kaszányában szolgált (és lakott) hősünk; vagyis a szüzesség elvesztése valamiféle férfivá avatás része lehetett.

A naplójában első, nem pénzért kapott szexuális kapcsolata, vagyis – ahogy ő nevezte – „hódítása” a Lowetinszky-család egyik öreg cselédjéhez fűződik: a hódításokat számba vevő kimutatás szerint éppen tizenöt éves volt (1881 januárjában), amikor – ismeretlen körülmények között – magáévá tette az akkor ötvenéves C. Jozefát. A nővel szoros és jó kapcsolata lehetett gyerekkorában hősünknek, ifjúkorát bemutató önéletrajzában így emlékezik az asszonyról: „Házunk öreg cselédei igen ragaszkodtak hozzám, az öreg Pepka (C. Josefa)

⁹ Lowetinszky munkavállalási és -kerülési stratégiáival bővebben foglalkoztam „A vasút mint megálló. Egy átutazó proletár a vasútnál” című előadásomban (Győr, 2008. április 29., Mediawave)

¹⁰ Nettivel egyébként (a napló tanúsága szerint) nem sikerült megkoronázni a kapcsolatot, a naplójában csak néhány alkalommal tesz említést a vele való találkozásról, például: „Nettinél voltam, öröm teljes pár perc volt”. (1883. február 27.)

¹¹ E házban – az 1911–1914-es évek összegző kötetében – 1878 augusztusa és 1879 májusa között laktak Lowetinszkyék.

igen sokszor éjjel hozta be az ingében az én kamrámba az ennivalót, ha anyám szigorú koplátásra ítélte szerelmes magzatát”. Itt érdemes kitérni arra (bár a már említett Julcsa esetében is megtehettem volna), hogy a korabeli, szülőket (is) felvilágosító irodalom kitért a cselédek megrontó szerepére; Lowetinszky esetében úgy tűnik – az „áldozat” évtizedekkel későbbi visszaemlékezésének szűrőjén keresztül –, hogy lehetett némi alapja ezen közhi-delemnek.

Hogy látogatott-e prostituáltakat Lowetinszky az 1881-es év hátralévő részében, arról nem beszélnek forrásaink, arról viszont igen, hogy egy év elteltével már jóval fiatalabb, de nálánál továbbra is idősebb nőkkel került anyagi ellenszolgáltatás nélküli testi érintkezés-be; néhány év távlatából már csak keresztnevükre emlékezett: 1882 januárjában Mari, márciusában pedig a szintén tizenkilenc éves Jozefa „hódolt be” a tizenhat éves ifjúnak. Naplóírónk következő „hódítására” már napra pontosan is emlékezett: 1883. október 6-án a vele körülbelül egyidős, tizennyolc éves L. Teréz erényeit ostromolta sikerrel. A két hódítás között is létesített nemi kapcsolatot az ifjú: prostituáltakkal bizonyosan (1883. első fe-lében – fennmaradt naplója tanúsága szerint – öt alkalommal) és esetleg korábbi partnere-ivel is 1883 januárja előtt, illetve 1883 júniusa és októbere között. Az 1883-as év naplóban is dokumentált szűk hat hónapjában két komolyabb barátnő bukkan fel, de közösülésig egyikőjükkel sem jutott. E kapcsolatokról nagyon keveset tudunk meg a lakonikus bejegy-zésekből. Erzsivel való kapcsolata már 1882-ben kezdődhetett, 1883 elején szakítottak is-meretlen körülmények között.¹² Juliska nevű barátnőjével való – amúgy igen rövid – visz-nya azért érdekes, mert itt már megjelennek azon elemei a naplóíró későbbi párkapcsolata-inak, mint a kocsmban való ismerkedés és találkozás, a barátok révén történő információ-áramlás, a gyakori civakodás, valamint a kölcsönös hűtlenség.¹³

„szerencsére tészta volt” (Eszti)

Morvaországból hazatérve, 1882 októberében a már egy éve teljesen árva Lowetinszky B. Ferencnél talált albréletet a Soroksári utcában. Szállásadója hamarosan napszámosi (zsák-hordó) munkát is szerzett neki. A lakást néhány hónap elteltével hagyta el naplóíró hősiünk, miután Budán kapott állást a pénzügyőrségnél; itt fegyelmi vétségek miatt az év végén lecsukták, a fogdából azonban megszökött. Előbb egy barátjánál időzött: „meghúztam magam Pappéknál, ott töltve az ünnepeket is, miközben B.-né segített. 1884 januárjában hazamentem B.-ékhez, ott az asszonnyal magam lévén otthon, viszonyba keveredtem, amely viszony eltartott 1891-ig. A nő nem volt törvényes neje B.-nak, neve S. Eszter volt, ugyanazon év márciusában azonban viszonyukat törvényesítették” – írja az 1910-ben kez-

¹² „boldogító csókkal jutalmazott” (1883. január 1.); „rendezvousom volt” (1883. január 2. és 3-án szintén); „nem találkoztam vele” (1883. január 4.); „este rendezvous” (1883. január 5. és 6-án szin-tén); „találkoztunk” (1883. január 7.); „Erzsitől ajándék gyanánt pár boldogító csók” (1883. január 8.); „találkoztunk” (1883. január 9.); „nem találkoztunk” (1883. január 10. és 11-én szintén); „lesúj-tó hírek” (1883. január 12.); „eme nap mindig gyűlöletes lesz előttem, mert szakításunk napja” (1883. január 13.); „láttam Őt este” (1883. január 21.); „láttam Őrsit, de nem beszéltem vele”. (1883. január 26.)

¹³ „Mulatni mentünk a Markotányos pinczébe, megösmerkedtem egy csinos kis leánnyal” (1883. áp-rilis 2.); „a Markotányos pinczében voltunk, Juliska szerelmét nyilvánítá” (1883. április 9.); „udvarlottam ott [a Markotányos pincében] Gizellának” (1883. április 18.); „hírt hallék, hogy Ju-liska haragszik” (1883. április 21.); „Julcsát meglátogattam Markotányosban, összeczivódtunk” (1883. április 22.); „új heccem volt Juliskával, kibékültünk” (1883. április 24.); „Irmával igen ké-nyes helyzetem volt” (1883. április 29.); „[a Markotányos pincében] meggyőződtem Juliska hamis-ságáról, de megbosszultam magamat”. (1883. május 9.)

dett segédletben. 1884 januárjában a tizennyolc éves Lowetinszky nemcsak szexpartnerre lett egykori szállásadója harmincnégy éves párjában, de hamarosan élettársra is; 1884 novemberétől közös háztartásra léptek, és közösen béreltek egy lakást a Bokréta utca 22-ben. A rákövetkező év májusában azonban összevesztek, s ezután hősünk egy barátjánál lakott egy éven keresztül, majd egy másik gyermekkori cimborájának családja adott szállást az akkor ismét állástalan ifjúnak; „ott kezdtem a lejtőn zuhanni, B.-né segített, amit tudott”. 1886 nyarára ismét felmelegítették kapcsolatukat, János gyakran találkozott Esztivel – annak lakásán is –, rendszeresen kapott tőle ételt és pénzt, valamint szexuális éhségét is csilapíthatta: „találkoztam Esztivel, aki ennivalót hozott át, egy félreeső helyen töltöttük az időt /Kéj/” (1886. július 26.);¹⁴ „[Esztivel] felvonultunk a Széchenyi hegyre /Kéj/” (1886. július 27); „[Eszti] ott marasztalt, ott is aludtam, többszörös kéj” (1886. augusztus 4.); „reggel hazajövet ott maradtam Esztinél, többszörös kéj” (1886. augusztus 6.) stb. A kisebb összetűzések, féltékenységi jelenetek már ekkor sem hiányoztak: „elmentem Esztihez, ott reggelizve kibékülés, gyanúm alaptalan volt” (1886. augusztus 12.), miközben Eszti ismét férjével élt: „Eszti is jött, pénzt adott, nyugtalan vagyok, hogy a férje meglátott” (1886. augusztus 28.).

1886 őszén Lowetinszky három évre bevonult katonának Morvaországba, Esztivel levél útján tartotta a kapcsolatot, a nő rendszeresen küldött neki pénzt, miközben János nagyban látogatta a helyi bordélyházakat. Hősünk két alkalommal is visszatért Budapestre katonaideje alatt, mindkétszer felkereste Esztit is: „gyors lépésben át Esztihez, a vizionlátási jelenet meglehetősen hideg volt, de később kitört mégis a régi tűz, míg önfeledten élveztük a jelent /Kéj/” (1888. február 28.); a rákövetkező nap a férj majdnem meglepte őket: „ $\frac{1}{2}$ 3-kor el Esztihez, alig voltam ott tíz perczig, [B.] Feri lépett be egy ember kíséretében. Képzhetni az eklatot, perpatvar támadt, Eszti lélekjelenlétének köszönhettem, hogy tisztességesen kihúzhattam magam az affaireből, Feri kérdésre, hogy mit keresek lakásában, nem tudtam válaszolni, mire Eszti közbevágott: »Pénzt jött kérni, amivel neki adós maradtam« én persze felhasználtam az előnyt, s a bolonddal egy írást állítottam ki 11 forintra, melyben kötelezi magát 1. májusra azt megfizetni” (1888. február 29.).

Lowetinszky hamarosan visszatért Morvaországba s miután Eszti nem írt levelet (és nem küldött pénzt), a naplóíró máris a szakításra gondolt: „Esztitől semmi hír, úgy hiszem fel fogok vele hagyni” (1888. március 22., március 29-én is hasonlóan fogalmazott). Végül továbbra is együtt maradtak, viszonyukat azután is folytatták, miután Lowetinszky visszatért a katonaságból. Nem lakván együtt, a légyottokra egyik vagy másik lakásán, esetleg szállodákban került sor. Közösüléseik száma – Lowetinszky későbbi teljesítményéhez képest – nem volt magas, 1890-ben valamivel több mint ötvenszer közösültek, amely alkal-makkal Lowetinszky összesen mintegy hetvenszer jutott el a „kéjig”. Legintenzívebb szeretkezéseik a szállókban zajlottak: a Képíró utcai Hotel Garniban a január 30–31-i éj (és a másnap reggel) öttel, a május 5–6-i alkalom négygel növelte a naplóíró „K”-inak számát az év végi összesítésben.

Az 1890-es évben ismét napirenden voltak a (jogos) féltékenységi jelenetek és összezőrdülések: „5 óra tájt jött Eszti (K.) valami féltési históriával, de megnyugtattam, hazakísértem karonfogva, tervezgetés a jövőre nézve” (1890. január 19.). Eszti azért is veszekedett vele, mert szerinte szeretője állandóan „csavargókkal” ül (1890. január 26.). Az év végére a veszekedések egyre nagyobbak lettek, ahogy Eszti tudomására jutottak Lowetinszky nőügyei: „Haza, Ödön már otthon volt, rövid időre jön Eszti egész izgatottan, hát kisül, hogy

¹⁴ Lowetinszky naplójában „Kéj”-ként, illetve csak „K”-ként tüntette fel közösülései során bekövetkező ejakulációit.

már tudja ezt a komédiát is, miután az anyám kezdte szidni reámordultam, arra elment, vigye az ördög ezt a féltékeny asszonyi népséget már” (1890. október 14.).¹⁵ 1891 nyarára azután elszabadult a pokol. Mindketten egyre ingerültebbek, türelmetlenebbek és gyanakvóbbak lettek egymás iránt. Lowetinszkyt zavarták Eszti elutazásai, és annak távollétében levelek után kutatott (akárcsak Eszti, még az előző évben, 1890. február 5-én, amikor is levelekre bukkant, amelyeket el is vitt magával).¹⁶ Odáig jutottak, hogy már mindkettőjük gyűlöletessé vált a másik számára. Lowetinszky azonban nehezen vette rá magát a szakításra.¹⁷ A feszültség viszont időközben egyre nőtt, hamarosan már tárgyak repültek és ütések csattantak.¹⁸ Ezen verekedésbe torkollott eset hozta meg a végleges szakítást,¹⁹ Lowetinszky

¹⁵ Lowetinszky erre az Ödön nevű cimborára már korábban is gyanakodott, hogy az „összejátszik” Esztivel (vö. 1890. szeptember 10. és 11.).

¹⁶ „E. igen jól érezheti magát, se életjelt nem ad magáról sem meg nem jött. Én meg pénz nélkül vagyok, nagyszerű helyzet” (1891. augusztus 10.); „E. tegnap elutazott Kövesdre, egy levélre akadtam rá, amelyben egész világos nyomon vagyok ezeket az utazásokat illetően, úgy látszik, le fogom mihamarabb rázhatni ezeket a bék(ly)ókat is” (1891. augusztus 23. – kispapló); „Délután E. elutazott, tartott(am) egy rögtönös házkutatást, fel is böngésztem egy pár corpus delictit” (1891. szept. 19. – kispapló); „Végre sikerült óhajom, ami után annyira vágyódtam, megtaláltam előbbi években E.-nek írt leveleimet és hozzá egy csomó corpus delictit vonatkozólag a Feriveli históriára, elbámultam ennyi impertinencián, és nem tudtam felfogni, hogy lehet egy ily creatura annyira vakmerő. Mari néit meginterpelláltam, még tudomásomra adott egynéhány pénzbeli manipulációra vonatkozó adatot, remek gazdálkodás mondhatom, el vagyok tökéltve véget vetni ennek a komédiának s ahogy csak lehet, eklat nélkül fogom elintézni a dolgot. [...] Ha esetleg Feri beleéli magát ezen szerepbe, ám lássa a következményeket, én törekedni fogok, hogy annyira, amennyire lehet, minden zaj nélkül intézzem el, akár anyagi áldozatok árán is, csak már mondhatnám »Finis comedia«; legalább nem látom ezt a chorust mindennap előttem, melyből a jövő ahelyett, hogy félig-meddig kecsgetetően nézne, mindinkább sötétben néz ki. Itt is az áll »Homo proposit, Deus disponit«.” (1891. szeptember 20. – kispapló)

¹⁷ „E. annyira gyűlöletessé teszi már magát előttem, hogy ki sem mondhatom” (1891. szeptember 7. – kispapló); „Délután E.-vel volt rancontrom, igazán már kezdem ezt az örökös viszályokat gyűlölni és utálni, ha csak szerét ejtethetem, szakítok vele.” 1891. szeptember 18. – kispapló); „Délután jött a végre elérkezett, várva várt Finálénak kezdete. E. előhozakodott a levelekkel, replika, duplika igen éles hangon, azután könnyek, ájuldozások, miután ez sem fogott, belátva, hogy mit sem használ a dolog, a hárpia természet jött elő, de ezzel az undor be lett tetézve, elmentem” (1891. szeptember 25. – kispapló); „Ma tartottam E.-nek nagyobb szabású Speczhemet, hogy a válás keserű labdacását megédesítsem, meg igyekeztem azt czukrozni azzal, hogy a jövőt állítottam eléje rózsás fényben, de úgy látszik, átlátott a szítán, igen nehezen egyezik bele, de az a reményem van, hogy bele fog egyezni a dologba.” (1891. október 2. – kispapló); „E. levelet kapott, azt hiszem Feritől volt. Csak már a komédia érne jó véget, nem sajnálnék egy »Te Deum Laudeanus«-t elordítani a magam Skáláin.” (1891. október 8. – kispapló).

¹⁸ „haza, vacsorázni ültem neki s miután E. oly szavat használt, melyet semmi körülmények közt sem lett volna szabad használnia, dühömben lelöktem az ételt az asztalról, igaz, hogy túlságos hevesesség, de mérve volt a sértés nagyságához, szerencsére tészta volt” (1891. augusztus 12.); „E. kezdett minden ok nélkül Sermonba, hiába volt jó és rossz szó, nem használt, végre dühöm annyira elragadt, hogy bizony megütöttem, és csak Hetesynek köszönhetni, hogy a véletekig nem mentem. Ez a modor, más embereket szidni, gyanúsítani, valóban vérlázító, s én csak attól félek, hogy ebből valami baj támad. Öltözés, s miután arczomon lévő karmolásokat lemostam, el a kávéházba” (1891. augusztus 26.); „Otthon a kulcsot kérve megtudtam, hogy E. már honn van, fel, Rézi is ott volt, Hetessy és Mari néni; köszönve, nem szóltam semmit, de persze hogy bírna egy ilyen állat nyugodni, a szájaskodás elkezdődött. Kértem, hogy csendesebben beszéljen, nem használt; ezek is csitították, az sem használt. Végre annyira kihozott sodromból, hogy legyűrtem, s jól megboxoltam; magamhoz térve arczomat megkarmolva éreztem, ismét újból kezdődött, hiába kértem szépen, hallgatna, vagy végezze dolgát velem csendesesen, ez olaj volt a tűzre, annál jobban jött, míg

nagy megkönnyebbülésére: „E. tegnap nem volt a kávéházban, valószínűleg csomagolt a lelkem, csak már ne látnám, olyan »Halleluját« ordítanék, ha bizonyosan tudnám, hogy elment, hogy olyat még az egek nem is hallottak, de talán egyszer már reám is fog mosolyogni a sors, bizony Isten, ideje volna már, egyszer hogy én is boldoguljak, eleget állottam ki” (1891. november 10.).

„akit csak bizonyos célokra akarok felhasználni” (Kati)

Lowetinszky a katona-idejének második felében Iglauban egy helybeli lánnyal, az 1887-ben tizenkilenc éves Sch. Katival ápolt intímabb kapcsolatot, miközben Esztivel folyamatosan levelezett (folyamatosan pénzt kért tőle), és prostituáltakat látogatott. A Katival való nexus ideje alatt öt másik nőt is „megkapott” a naplóíró (ezen nemi érintkezésekre azonban csak egy-egy alkalommal került sor), illetve számtalan lánnyal „szemezgett”.

Az alábbi szemelvényekből kitűnik, hogy Katival valamennyi esetben a szabad ég alatt, parkokban, erdős sétányokon, illetve leggyakrabban a katonai gyakorlótéren szeretkezett, esténként. A találkozások és az aktusok leírása rendkívül sematikus, de a viszonylag hosszasan tartó kapcsolat egyes részletei is kiderülnek – Lowetinszky szemszögéből; több mint valószínű, hogy a naplóíró csupán szexuális partnert, illetve kitarót látott a cseh lányban:

1887. május 1.: „9-kor templomba mentünk, imám elvégezve ott 2 gyönyörű szép nőt láttam, az egyik benn reám nevetett, a másik pedig künn kacsintott reám. [...] 10 órakor őrrátra [...] Sch. Kati nevezetű nőstvénnel ismerkedtem meg”

1887. május 2.: „Kicsípve magam Kinasttal rendezvoutsupra 6-kor, a kicsike eljött, bevárva a sötétedést a Heuloson egy helyet keresve csekély ellentállás után szerencsésen megkaptam, onnan haza”

1887. május 3.: „este Heuloson, találkoztam a kicsikével később (K)”

1888. szeptember 18.: „sétálás a téren, Hrubby s Lukassal beszélgetve észrevettem múlt évi viszonyom tárgyát, Katit, amint Krizsekkel ment sétálni, szemmel tartottam s midőn az új utczába befordultak, utánuk mentem, utol érve őket Katival kezdtem el reminiscenciázní, nem akart semmiről sem tudni, Krizseket elküldtem s Katival fel a gyakorlótérre, semmi áron sem akart beleegyezni abba, amit akartam, de végre mégis engedett (K), hazamenet elkísértem egy darabra”

1888. szeptember 20.: „Vacsorát véve 1/2 8-ra a gyakorló térré, Katira vártam, már befelé mentem, mikor kijött, elvezettem a Kempen torony mögé, s minden czeremónia nélkül reáhasaltam (Kéj), hazamenet elkísértem egy darabra”

---

végre még egyszer nem kapott, s midőn kiment a székeket vágtam utána; megjegyzem, hogy csudálom, a tökfilkóm nem törött be teljesen, mert valami edényt vágott utánam, mely fejemről lepatanva eltörött. Nem hiányzott a komikus intermezzo sem, kiabál Hetessyre – eregy félre, hadd vágom hozzá – várom mi repül, hát a kalapom volt. Önkénytelen mosolyra fakadtam. A lárma feljött a házmasterné, de ez a vakbolond azt is megsértette. Én levetkőzve hideg borogatást raktam, phlegmával gúnyolódtam felette. 11 után alvás”. (1891. október 26.)

¹⁹ Az ágytól már korábban elváltak, a napló tanúsága szerint 1891. szeptember 16-án közöszltek utoljára. Eszti a szakítást követően még kártérítési igényvel állt elő és perrel is fenyegetőzött (vö. pl. 1891. november 24. és december 12.), a viszony végkifejlete – anyagi vonatkozásaiban – azonban nem ismert.

1889. január 2.: „6-kor Katit találva kimentünk a gyakorlótérre, ott egy padon nekifeküdtem (Kéj); nevettem, mert sikamlottunk”
1889. január 17.: „Katinak estére találkát adtam, $\frac{1}{4}$ 6-ig kártyázás, aztán parancs, öltözés s ki a térre, ott Katit összeszedve vele ki a gyakorlótérre, a jelzőgunyhóba, ott köpenyemet leterítve fetrengtünk vagy $\frac{1}{4}$ óráig (1 Kéj), onnan bekísértem a városba”
1889. március 11.: „Burger tudomásomra hozta, hogy Kati kinn sétál”
1889. március 12.: „hazamenet Kati várt reám, a gyakorlótérre vezettem (Kéj)”
1889. március 18.: „ $\frac{1}{2}$ 8 tájt ki, Katira vártam, az kis vártatva ki is jött (Kéj), 40 vasat adott.”
1889. március 24.: „Katival 2-szer találkoztunk, az ördög tudja, de mindig kellemetlen benyomást tesz reám egy oly nővel találkozni, akit csak bizonyos célokra akarok felhasználni”
1889. március 25.: „Katival találkoztam, beszélgettem; elbúcsúzva tőle egy félórával későbbre rendeltem, be a városba [...], haza felé, ott a leány várt reám, a gyakorlótérre, előbb vermonozott, de aztán meg is nyaggattam érte, holnapra pénzt ígért”
1889. március 26.: „Kati várt reám, hozott könyvet, de pénzt nem. Szombatra ígerte”
1889. március 29.: „ $\frac{1}{2}$ 8-kor ki, Katival találkoztam, egy ideig beszélgetve (Kéj)”
1889. április 30.: „onnan a térre, ott Kati észrevett, s hazamenet követett, a fasorban utolért, beszélgettem vele s aztán minden körülményezés nélkül a Kempen-torony mögé veztettem (Kéj), alig hogy készen voltam, Pavlik lepett meg bennünket”
1889. május 1.: „ $\frac{1}{4}$ 8 után el s a gyakorlótérre, ott Kati várt reám, s vele a Fussdorfi útra sétálni, ott az árokban lecsaptam (Kéj), hazamenet a szegény leány a jövő miatt lamentált, egy levelet mutatott elő egy bizonyos Ruzsicskától, aki házassági ajánlatot tett neki; tanácsoltam, fogadja el; 108 vasat adott”
1889. május 4.: „ki a gyakorlótérre, kisvártatva kijött Kati, valóban undorral tölt már el a viszony, 40 vasat adott, sétálás, aztán egy fa alá dőlve (Kéj)”
1889. május 20.: „útközben Kati jött még egygel, én s Schäffer utánuk iramodtam, se már ütni kezdték a takarodót, holnapra rendezvoust adott”
1889. május 21.: „Kati künn volt, de nem volt kedvem vele beszélgetni”
1889. május 22.: „hazafelé ki a gyakorlótérre, ott Katit másodmagával találtam, ott hagytam a faképnél”
1889. május 26.: „a gyakorlótérre, kis idő múlva Kati hajtott utánam, nem igen örültem neki, de hát mit volt tenni, egy ideig perorálva levágtam (Kéj)”
1889. május 28.: „ $\frac{1}{2}$ 8-kor öltözés, ki a gyakorlótérre, Kati $\frac{1}{4}$ 9-kor jött, miután pénzt nem hozott, hidegen bántam el vele, bosszantott, hogy megígerte, s nem tartá meg, (Kéj)”
1889. június 1.: „ $\frac{3}{4}$ 8-kor ki a gyakorlótérre, Katit vártam, soká váratott, s mire megjött, otthagytam, mint Pál az oláhokat”
1889. június 9.: „9 tájt Katit fogtam elő s kivezettem a lőportorony felé s ott szerébe levágtam (Kéj)”
1889. június 13.: „ $\frac{3}{4}$ 9 után haza, Katival találkoztam, szombatra igen hidegen megbeszéltem”
1889. június 17.: „Laczival találkoztam, beszélgetés, Kati is ott volt, de rá sem néztem”
1889. június 18.: „Laczival találkoztam, beszélgetés, Kati is ott volt”
1889. június 27.: „7 tájt ki Kati után, de már nem találtam”
1889. június 28.: „le a rendezvous-helyre, ahova Kati hívatott, azzal Obergoss felé sétálva nyafogott, hogy leányokkal is járok, igen furcsának jött elő, megmagyaráztam neki a helyzetemet pénzbelileg is. Vasárnapra pénzt ígért, most is adott egy pár vasat. Obergoss feléi úton sétálva (Kéj), hazamenet megnyugtattam, s be a Seufzer sétányba; útközben

egy csinos cseh leányt atrapíroztam, visszamenet Pollák leánnyal találkozva beszélé, hogy Kati neki tegnap scénát csinált, mert azon véleményben volt, hogy szinte kedvesem, amihez úgy hiszem nem sok hiányzik, a leány valami körül járt, mint a macska a forró kása körül, míg végre kisütötte, hogy Kati azt állította, hogy áldott állapotban van tőlem 2 1/2 hónapja. Hazaérve Krizek fogadott azzal, hogy Kati az ő kedvesének sirva panaszkodott, hogy tőlem áldott állapotban van s én most elhagytam; szegény bolond, majd kiverjük a fejéből ezeket a históriákat, ha arra kerül a sor.”

1889. június 29.: „ki Seufzer alléba, ott atrapíroztunk²⁰ egy leányt Schäfferrel, úgy hiszem nekem lesz holnap nála előnyöm. Azután a Schützen-saalig kicsit kísértem haza, útközben Kati jött utánunk, de nem mert eklatot csinálni. Pollák leánnyal találkozva, mert azonban Schleicher is ott volt, akadályozva voltam. Később Katival beszéltem, megmagyaráztam neki a helyzetemet, s kifejtettem, mit várhat tőlem”

1889. június 30.: „hazamenet Katival találkoztam, rövid ideig beszéltem vele, 1 frt 20 vasat adott”

1889. július 3.: „Kati lejött az útra, az ördög nyargalja, szeretném lerázni a nyakamról, de az okosság parancsolja, hogy még 20-áig tartsak vele (Kéj)”

1889. július 7.: „Katit Heuloson a Seufzer alléban láttam, de úgy tettem, mintha nem is vettem volna észre; később anyjával s bátyjával mászkált ott, de tovább ignoráltam, furcsa pillantásokat vetettek reám”

1889. július 8.: „ki a gyakorlótérre, ott Katival találkoztam, kinek kategorice kijelentettem, hogy ezentúl nem ismerem, hatalmas sírás keletkezett, de már meguntam a dolgot, várni válok nincs tőle, s a viszony kellemetlen volt.”

1889. július 19.: „Amint hallom, Horky lett utódom Katinál, valószínűleg nincsen szeme, hogy a dobot²¹ észrevenné”

„auctoritásom csorbitatlanul való megóvása céljából” (Mari)

Esztit követően F. Mari volt Lowetinszky életének a második igazán komoly partnere, akit három évvel „megszerzése” után el is vett feleségül, és aki egyébként túl is élte a naplóíróit. Marit, az akkor tizennyolc éves cselédlányt 1891 során ismerte meg hősünk. Kettőjük között az első aktusra 1891 októberében Lowetinszky lakásán, még az Esztivel való végleges szakítás előtt került sor: „visszajövet elmentem le Mariskáért és azzal fél 11-ig fel ... [?] míg végre reávehettem hogy feljöjjön velem, előbb azonban meggyőződtem, hogy Eszti nem-é jött haza, 11-kor feküdtünk /2 K/ nemigen bírtam aludni, a leány meglehetősen nyire való volt. Az idő változó, borongós. Éjjel hűvös. Képelem, mily öröme lehetett a comédia felett Mari néninek”²² (1891. október 19.); másnap pedig ott folytatták, ahol abbahagyták: „Reggel ismét kétszer Kéj” (1891. október 20.).²³

²⁰ atrapieren/ertappen – ‘tetten ér’, itt kb. ‘talál(koz)tunk’

²¹ Vagyis a lágyékmirigy-daganatot, amely gonorrhoea és vérbaj tünete is lehetett.

²² Mari néni Eszti idős rokona volt, aki ekkoriban a fiatalokkal élt az albérletben.

²³ Lowetinszky élete végéig számon tartotta ezt a jeles napot: „Ma van 25 éve, hogy feleségemmel egyesültünk [...] 1/2- 6-kor fekvés /K/, azután pihentünk egyet s ismét /K/, de ez már nem volt olyan, mint kellett volna, okolom a betegség okozta depresszált hangulatomat, az első ízben tapasztaltam, hogy az ondó a hügcsonnyíláson megalvad, ami szokatlan jelenség. Na meg hát a vállaimra nehezedő 5 X is szerepet játszhatott.” (1916. október 19., piros betűkkel); tizenhárom évvel később: „K 38-ik évfordulója hogy Marival először egyesültünk. Haj! de akkor még négyszer csináltuk egy éjszaka, de hát annak immáron kampecz. Én még csinálnám, ha valaki élesztgetné a tüzet, de bizony Mari tüze kialvóban van”. (1929. október 19.)

Miután Marit meghódította, másfél hónapra rá össze is költöztek. A naplóíró számára úgy tűnt, Mari szerelmes belé, őt azonban zavarta párjának múltja, az, hogy mással is volt már előtte. Lowetinszky testileg vonzódódott ugyan kedveséhez, szerelmes azonban nem volt, más tervei is voltak (gazdagabb nővel összeállni) ekkoriban: „Mari várt a peronon, el vele új házamba /2 K/szerelmeskedés, nem tudom mi lelte, de egész ellágyult és sírni kezdett, igazán megsajnáltam szegényt, amint hozzám simult, de hát nekem a múltja üt szegyet a fejembe és más terveim is vannak. (1891. december 4.); „Kezdem kedvelni szegényt, de mindig szemeim előtt lebeg mementó mori-ként »az asszony ingatag«, no majd meglátjuk, máskülönbén igen csinos és kellemes, és ha nem teteti magát, vonzódik hozzám” (1891. december 7.); „tudja manó, sokkal meglegedettebbnek érzem magamat, dacára sok gond és bajaimnak, mint a múlt évben, pedig azt éppen nem mondhatom, hogy éppen szerelmes volnék Mariba, habár annyit megengedek, hogy az érzékiség nagyon vonz hozzája és különben is érzelmeit irányomba – levonva egy kis adag szeszélyeskedést –, amely megihat, s ameddig nem compromítál a dolog, tartandom is vele viszonyomat” (1891. december 8.). Hősünk „érzékisége”, vagyis szexuális vonzalma nemcsak a narrációjában, hanem statisztikájában is tetten érhető: az összeköltözésük utáni négy hétben Lowetinszky összesen negyvenkét „kéjt” jegyezhetett naplójába; soha nem volt még ezelőtt (és ezt követően sem) ilyen intenzív hónapja hősünknek.

Azonban nemcsak nemi vágyat, saját szegénysége miatt sajnálatot is érzett Mari iránt: „csakugyan fáj, mindenképpen a gondolat, hogy így kitemtem Marit meggondolatlanul saját szükségem és nyomorúságomnak, de hát az érzelmeknek nem tanultam meg parancsolni” (1891. december 16.); „otthon vacsorázás in effigie, mert nem volt; szegény Marit sajnáltam, mert én ugyan kibírom, de az nagyon fáj, hogy lekötöttem az ő sorsát az én nyomorúságomhoz” (1891. december 18.); „igen rossz kedvem volt, se pénzem, se sondiliom, s ehhez még leláncoltam szegény Mari sorsát is az enyémhez, képzelhető tehát, hogy nem a legrosszabb hangulatban lehettem” (1891. december 24.).

A tagadhatatlan vonzalom és az összeköltözés Mari esetében sem garantálta a naplóíró hűségét, aki Marival párhuzamosan másoknál is kereste boldogulását. Persze Mari sem volt vak, a pletykák hozzá is eljutottak: „Marit megnyugtattam, fekvés, fogadkozások, csókok, suttogás /2 K/” (1893. január 5.); „intettem Marit a könnyelműségtől és a pletykáktól (1893. január 5.).

A két fiatal esküvőjére 1893. szeptember 10-én kerül sor, miután Lowetinszky visszatért Horvátországból (ahol hónapokon keresztül dolgozott), és kinevezték távirásznak Budapesten a MÁV-nál. Mari ekkor már terhes volt. Az esküvő napján tett naplóbejegyzés is mutatja, hogy a házaselet kifogástalanságát tekintve a szerző többet vár el társától, mint magától: „lekötöttem szavamat egy nőnek, adja Isten, hogy javunkra legyen, én részemről mindent meg fogok tenni arra, hogy házaseletem kifogástalan legyen, reményilem, hogy Mari még jobban fog óvakodni holmi ostobaságtól, mert az bizony a nyakát törné rövidesen”. Alig telt el két hét, mikor is „hazamenet egy csinos alak ötlött szemembe, kísértem egy darabig, azután haza, Mari durczáskodott, azt hiszem féltékenykedik, pedig nincs reá oka, *dehogynem, fentebbemli nőt S. Justinak hívják s igen barátságosan ismerkedtünk meg, W.-né pedig láthatólag is örült, hogy eljöttem ismét*” (1893. szeptember 26.). A családon belüli erőszak sem váratott sokat magára: „kénytelen voltam Marinak, amiért visszafeleselt, biz egy gyengéd legyintés aplicálni, amiért természetesen könnyzápor etc. etc. volt. Hívtam, feküdné le, de nem akart” (1893. december 19.); „kiengeszteltem Marit, szegénynek fájhatott cselekedetem, nekem is, de auctoritásom csorbitatlanul való megóvása céljából kénytelen voltam. [...] Mari várt, már kibékültünk teljesen /K/” (1893. december 20.).

Lowetinszky zabolázhatatlan, nyers és fölényes természete 1896 nyarán válságba sodorta a házasságot, amelyet egyébként korábban sem kerülték el a veszekedések. »Durákozás, tréfásan bízattam Marit, s ölebe akartam tenni lábamat, mire azt mondta: »undorodom tőled«, önkénytelenül eszembe jutott, mikor Esztinek azt mondtam »gyűlöllek«, ami ellen nem volt éppen Mari ellen apelláta. Nem szoltam egyelőre semmit sem. [...] a pamlagon vertem fel tanyámat» (1896. február 8.); »Mari csak főzött, azon mondásomra, hogy templomba megyek, előhozakodott egy féltékenységi jelenettel Mari, igen dühös voltam, oly pogányul káromkodtam, hogy magam is megriadtam, azt állítja, miszerint valaki látott egy idegen nővel karonfogva, holott sohasem szerettem valakivel karonfogva menni, s szeretném tudni, ki hordozza a híreket, gyanítom Sándor, mert míg ő nem járt ide, nem is hallatszott semmi ilyesféle, s most újra kezdődik a dolog, ennek meg véget kell venni, nincs szándékom pörlekedni folyton» (1896. február 9.); »Mari duzzogott, de csakhamar megbékültünk /K/» (1896. március 29.); »Mari féltékenykedik, a bohó, nem tudom mire, már csak meggyőződhetett, hogy csak őt szeretem» (1896. április 13.). Amikor azonban Mari rábukkant férje zsebében bizonyos, Lowetinszky szeretőjének szánt ékszerekre, a nő – a férfi nagynénjével és nagybátyjával együtt – már nem hagyta annyiban, végül azonban mégis csak ő kezdeményezte a kibékülést a szegyénytől zokogó férjénél.²⁴ Egy hónappal később mégis már a válás foglalkoztatta a feleket, igaz, csak néhány napig.²⁵

Év végi összegzéseiben Lowetinszky rendre kitért feleségére, a vele való viszonyára is: »Nőm meg van, hatalmasan civilizálódik, s átídomul nem nagy örömmre divatbábbá» (1896. december 31.); »Mari mind izgatottabb lesz, s én érzem, hogy nem az vagyok, aki voltam, gondolatvilágom nem oly tiszta s víg, amint ezelőtt volt, megzavarta a – bár indokolt – féltékenység szörnye» (1901. december 31.); »Mari komolyodik lassan, s engedhevességből, valamint én is, cordialis viszony áll fenn köztünk, néha-néha egy zivatarral megtörve» (1902. december 31.); »Mari még most is pattogó, a féltékenység okkal, ok nélkül-e, maradjon nyitott kérdés, még most is kínozza, s ezt persze velem érezteti, de hát

²⁴ »hanem mikor Mari reám kezdte kinyitni száját, s felém kezdte öltögetni hárpya nyelvét, akkor türelmem veszítettem, de parancsoltam magamnak, mert nem voltam otthon. Tehát ezért a nőért áldoztam fel függetlenségem s szabadságom, ezért a nőért vontam meg magamtól mindent, hogy felöltöztessenem, s tegyem asszonnyá, kit irigyelnek, ezért a nőért feledtem el, hogy szegény, műveletlen, bárgyú és nem tisztán nekem adta meg magát? Ismét csalódtam, bár a fő indító ok szegény édes kis Margitám volt, hogy ne legyen névtelen, s legyen kit atyjának vallani, de belátom, hogy érzékenyszívűségem ismét becsapott, s ha Mari így vél felülkerekedni rajtam, akkor más nem marad, mint válni, úgy, mint Esztivel megtettem, mert az csak féltékeny örült volt szegény, de ez egy szersmind közönségesen aljas is, amitől undorodom [...] Végre megunva a comédiát köszönés nélkül elmentem [...] Sajnálatos dolog, mikor a férj ellen az asszony intrigál» (1896. június 19.); »Vetkőzés, fekvés, aludni akartam, de Mari békíteni kísérelt, csak ekkor vett erőt rajtam a düh az öreg sértései miatt, görcsös zokogás vett rajtam erőt, fájdalom, hogy saját nőm támadt ellenem, szegyen s különböző más érzelmek sajtoltak keserű könnyeket szemeimből, sajnáltam egyrészt Marit, mert igaza van. Megbékültünk /K/, alvás» (1896. június 20.).

²⁵ »Mari duzzogott a kimaradásért; egész hárpya lesz már belőle, kezdi felvenni Esztinek ostoba féltékeny modorát és kiméletlenségét, már pedig ezt nem tűröm, még ha gyermekemtől kellene megválni, akkor sem [...] abban egyeztünk meg, hogy szétmegyünk, azután alvás» (1896. július 28.); »Mari megmarad amellett, hogy ő válik tőlem, de kérdésesre, hogy ő megy-e, vagy én menjek, nem tud válaszolni sehogy sem, márpedig ebben az ügyben világosságot kell teremteni és sokáig húzni nem lehet, mert ez test- és lélekölő história. Heverés, olvasgatás. Csapás csapásra ér, de nem fog meghajlítani, törni lehet, hogy letör a minden oldalról jövő baj, de ameddig lehet tartom, bár szőkjenek is meg tőlem minden hozzám tartozóim, nekem mindegy, de nem hajlok» (1896. július 29.); »Marival kibékültünk /K[éj]. a l[eg-]. m[agassabb]. f[okon]./» (1896. július 31.).

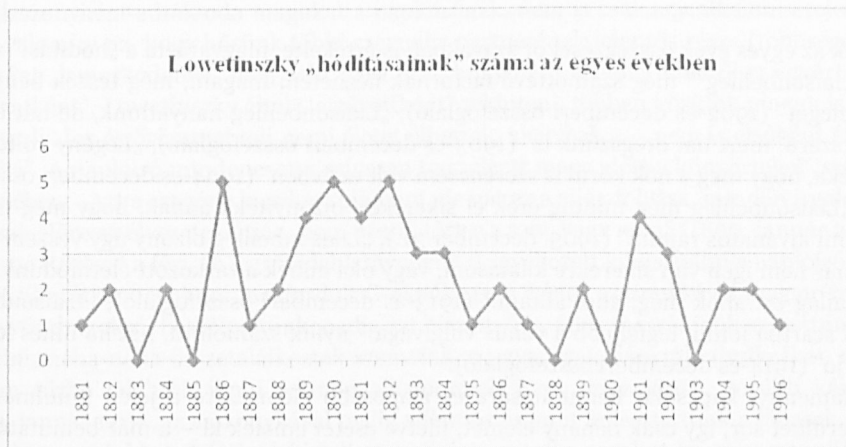
egyéb erényeiért el kell tűrni, egyebekben rendben tartja a kis vagyonkát, rendben tartja a gazdaságot és spórol, de hát ő veszi hasznát. Én ugyan könnyedén keresem, de fejére is hányok néha-néha, meg nagyobb murikkal is” (1912-es decemberi összefoglaló).

Mariban végül egy olyan – nem egyenrangúnak tekintett – társra talált Lowetinszky, aki élete hátralévő részében végigkísérte, persze az együttélés apró-cseprő gondjaival, pl.: „Marihoz feküdtem, de miután okoskodott, ott hagytam. Csalódik, ha azt hiszi, hogy ezzel engem bosszul meg, csak maga magát bosszulja meg” (1900. november 23.); „Mari szegény megmosta a fejemet, de meg is érdemlem, itt volna az ideje, hogy ezek a berúgások elmaradjanak, minden tagom fáj, és érzem, hogy ez kínos reám nézve” (1919. december 1.); „Össze is zördültünk, mert Mari szerint nem mostam jól a ruhát, ahelyett hogy örülne, hogy vállalkozom erre a munkára, még neki áll feljebb” (1923. július 2.).

Az 1920-as évek elején a naplóiőr már azt írhatta az 1910-ben kezdett összegző kötetbe: „nagy fájdalmat immáron csak feleségem elvesztése, vagy – amitől tartok, a megmaradt szegény Magyarország újabb felosztása lenne. Azt hiszem egyiket sem élném túl sokáig.” Lowetinszkyék szerény tisztességben éltek idősebb korukra, albérlőket is tartottak bérelt lakásukban, 1928 elején együttes vagyonuk 11 500 pengőre (takarékbetétben), ékszerekre, berendezésekre, ruhákra, valamint mintegy hatszáz kötet könyvre rúgott (vö. 1928. január 8.).

De naplóírónk altestére visszatérve – Lowetinszky naplójában egy olyan elemmel találkozhatunk Mari kapcsán, ami előtte más nőnél nem igen fordult elő: hősiünk említést tett arról, amikor – legalábbis szerinte – felesége élvezte intim együttléteiket.²⁶

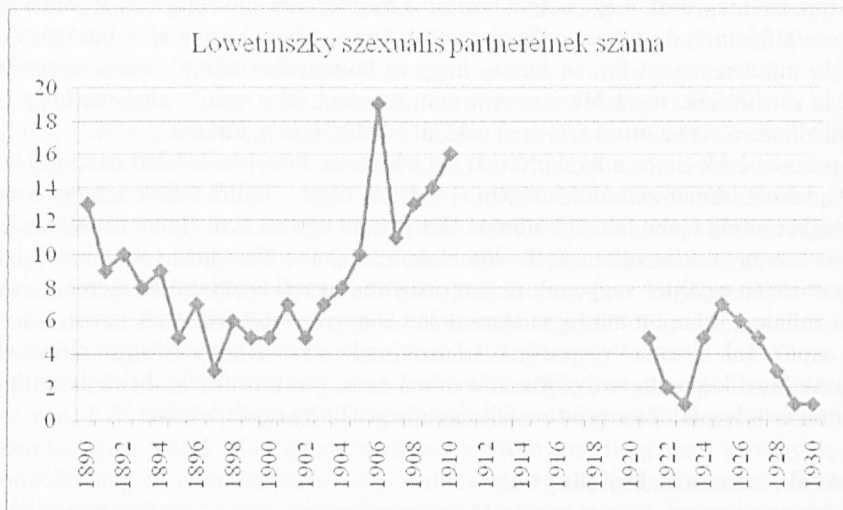
Hódítások, szeretők, kéjleányok

A naplóíró az év végi összegzéseiben külön *tételként* kezelte „hódításait”. Az a nő került ide, akit anyagi ellenszolgáltatás *nélkül* „kapott meg” főhősünk (vagyis az ismeretség nemi ak-

²⁶ Azonban Lowetinszkyék házasesetének nemi részét – a férj narratívája szerint – két, az idősödő és reumával is küszködő Marihoz köthető dolog árnyékolta be némiképpen: „K megértem annyi dülő csata után, hogy az öreg pennisemet meg kellett vaselinezni s csakugyan ment is az actus minden fennakadás nélkül” (1927. május 22.); „K nem úgy megy már, mint régen, Mari nyög, ami elrontja az illu(z)iómat, és csak nehezen viszem az ejacu(l)atióig” (1927. február 6.); „K fordítottam egyet a dologon, ugyanis Mari nagyokat nyögött alattam, és így más pozitúrát véve elég tüzesen ment a dolog” (1927. március 6.)

tusban is testet öltött).²⁷ Lowetinszky „hódító korszakában”, 1881 és 1906 között 55 nő került fel a listára. Világosan kivehető, hogy hősünk legaktívabb „udvarlási” korszaka 23–28 éves korára tehető, utolsó „hódítását” negyvenéves korában, 1906-ban hajtotta végre. Ezt követően felesége mellett már csak prostituáltknál, esetleg korábbi hölgyismerőseinél keresett enyhülést kéjre szomjazó teste – és talált is, ahogy azt a következő diagramon jól mutatja.

Hősünk az egyes évek összegzésekor szavakban is értékelte, magyarázta a „hódítási” adatokat: „Liaisonbelileg²⁸ még számottevő factornak nézhetem magam, még tesztek benyomásokat eleget” (1902-es decemberi összefoglaló); „Liaisonbelileg hanyatlunk, de hát ez természetyszerű, mert hát öregszünk is” (1903-es decemberi összefoglaló); „Legény voltom bizonyítéka, hogy még a nők körül is szerencsém volt ez évben” (1904-es decemberi összefoglaló); „Liaisonbelileg még mindig érek el sikereket, bizonyítéka annak, hogy még mindig van némi kíváncsú rajtam” (1905. december 31.); „Liaisonbelileg bizony úgy veszem észre, hogy már nem igen van sikerekre kilátásom, vagy oka ennek a zárkózott életmódunk, mert physikailag ott állok még, ahol álltam.” (1913-as decemberi összefoglaló); „Liaisonbelileg kezdek scartba jönni, legfeljebb a venus vulgivaga²⁹ nyílik számomra, hát ha nincs ló, számár is jó” (1914-es decemberi összefoglaló).

Valamennyi kapcsolat bemutatására és alaposabb elemzésére a jelen tanulmányban nem kerülhet sor, így csak néhány elemet, illetve esetet emelek ki – a már bemutatott nexusokon (Eszti, Kati, Mari) túl – a naplóró feltelenségének és önreprezentálásának illusztrálására.

Hősünk hódításainak nagyobb része „egy éjszakás” kaland volt, legtöbb partnerével a közösülés napján találkozott először és utoljára, olykor még a nevüket sem tudta a bizarre körülmények között „megismert” lányoknak, nőknek (s így azok „ismeretlen” megjelöléssel

²⁷ A következő eset például kérdéses, hogy a hódítások közé került-e: „gőzerővel dolgoztam estig [...] bemegyek a szobába hát ott találok egy kicsikét, Franczit eltávolítottam, s csekély ellenkezés után magaménak mondtam, mire Franczi visszatért, akkorra rend volt, megszántam szegényt s adtam neki 20 krt” (1896. november 12.)

²⁸ 'szerelmi viszony', itt: 'szeretői viszony'

²⁹ 'prostituált'

kerültek be az évvégi összegző statisztikákba): „a vasúti hídon átmentem Budára. Útközben kaland kéjjel kínálkozott, mit rossz néven nem vettem” (1886. július 19.);³⁰ „Komisz hideg északi szél mellett 10-kor értem Datschitzba, a posta már elment, de utolértem, blindre felülve, egy csinos leány utazott velem. Jeminitzbe délben értünk be, ebédelés, s ismét postára, de most zárt szánban s fizetett helyen, a leány ismét ott volt, elbolondítottam /2 kéj/. ³/₄ 4-kor értünk Morva-Budwitzba, ozsonnálás, a leánytól hidegen elbúcsúzva” (1888. február 26.); „¹/₂ 8kor öltözés s ki, Seufzer alleban egy csinos W. Fanny nevű cseh lányt fogtam, bolyongás vele, 9 tájt az öntöde mögött levágtam, hatalmas egy test volt, gyönyörű szép mellei voltak /kéj/, haza” (1889. június 6.); „¹/₂ 11-kor haza, az első pihenőnél Kadrnouska azzal a hírrel jött, hogy a zsidó temető mögött egy leány van. Cvutallal sietve oda, reábírtam, szép teste volt /kéj/” (1889. június 26.); „6 tájt W. után ismét, nem találtam. Egy csinos leány volt ott. Midőn kiment, utána s rábeszéltem, hogy jöjjön velem. Elvittem a nyár utcai fürdőbe (2 K.) Baipréhoz ment megmondtam neki, ha fél óra múlva nem jövök, ne is várjon. Csinos szőke esztergomi lány volt, tüzes” (1891. március 10.).

Nem egy esetben kvázi (nemi-)erőszakhoz is folyamodott a heves Lowetinszky: „Örzi részegen feküdt a pamlagon, nekivágtam s meg is kaptam” (1886. június 15.); „az öreg cselédjét csábítottam, de nem mert ráállni kérelmemre a veréb. Egyszerre azonban alkalmam nyílt, Grodu s Laczi sétálni voltak, az öreg elment Ilonkával, itt nem volt senki s a kis csirke bejött nem sokat teketóriáztam vele, hanem *lefektettem a pamlagra s bevettem a várat, szepegett a kicsike s kínlódnom is kellett. A jelenetnek a gyermekek is tanúi voltak*, végezve generáliára nézve kérdeztem ki s elmenesztettem” (1893. március 8.).

Lowetinszky listáján szereplő nők közül legalább heten férjes (közülük ketten gyermekes) asszonyként adták oda magukat a naplóírónak, nem is csak egy alkalom erejéig. Ez a tény, valamint az, hogy hősünk többi szexuális partnerének jelentős része (többsége?) sem szűzként „ismerkedetett” meg vele, arra utal, hogy nem mindig lehet őket egyértelműen „áldozatként”, Lowetinszky által „leigázottként” tekinteni, többen közülük maguk is hasonlóan szabados és örömmel teli nemi életet élhettek, akárcsak a – nem is elsőként érkező – „hódító”. A naplóíró mindenesetre szívesen tetszelgett maga előtt a könyörtelen „szívtipró” szerepében: „Azt a szegény kicsikét sajnálom, de hát ez a világ folyása, minden irgalom nélkül csak előre az élvezetek útján, nem nézni, tört-e a szív, vagy nem” (1890. január 20.).

G-né Rózával a férj, G. legrovidebb távollétét is igyekezett kihasználni a naplóíró, aki afféle házibarátként gyakran megfordult G-éknél: „én a csinos asszonykával magam maradva közönyös dolgokról beszélgettünk, pedig azt hiszem ő is, én is másról jobb szeretttünk volna beszélni, néha-néha összetalálkoztak szemeink, s ugyancsak hányták a szikrákat, még azt hiszem tűzbe találunk jönni adandó alkalommal. Ezek visszajöttek, tovább kártyázás” (1893. január 14.); „az asszonykával pedig villamos áramot fejlesztettünk a lábaink, könyökeink és szemeinkkel. A férjnek ki kellett mennie a vonathoz ezalatt én *az asszonykát kezdek puhatolni, amint veszem észre, alkalom adtán hajlani fog a szép szóra*, ezen kellemes foglalkozás közben G. érkezte zavart” (1893. január 25.); azután G-rel elmentem hozzája [...] Beszélgetés, kártyázás, theázás, ennek ki kellett mennie, én rohamot indítottam, ac-tioba léptek az összes ostromló szerek, kérés, csók, míg *végre az erőt is igénybe kellett vennem, ellenkezett ugyan kissé, rövid ostrom rajt, enyém lett /K./* Rendbe hozom öltözékeinket, egy csomó szemrehányást vállalva magamra, mely azonban nem igen rosszállólag hangzott. A menyecske arcán mély pír ült, szemei phosphorescáltak, megbeszéltük a to-

³⁰ Aznap, a „kalandot” követően más programja is lett volna a csak önmagával szemben elnéző naplóírónak: „Eszttivel lettem volna találkozendó, azonban nem találtam [...] kételyeim támadtak hűsége iránt”.

vábbi magatartást, mire ez bejött, tovább kártyáztunk” (1893. január 31.); „Kaptam magam s el G-ékhez [...] Kezdtük lassan ismét neki melegedni, theázás, kártyázás. Róza ezt felküldte Jóskához, hogy az akar vele beszélni, míg az fenn volt ki is békültünk, milyen leleményes egy női fej, elküldte férjét vízért, de azért óhajomnak mégsem engedett, szerencsémre a lámpásból az olaj kiégett, s most ösztökélte, menjen olajért, míg szemei vágyakozva tüzeltek felém s ajkai remegtek a belső izgatottságtól, ez elment olajért s mi félhomályban maradva *kéjes ölelébe éreztük magunkat önfeledten /K/ rendbeszedve magunkat ismét helyünkre ültünk* ez megjött s világosságot csinált, kártyázás még, unszoltak mennék holnap velük Zágrábba, amit tenni félig meddig meg is ígértem” (1893. február 13.).

Lowetinszky a nők korát is számon tartotta, „hódítottjai” nagyobb részben fiatalabbak voltak nála, jellemzően húsz–huszonegynéhány évesek, a naplóíró legfiatalabb – ismeretlen körülmények között lezajlott – „hódítása” a tizennégy éves „adonyi születésű, csinos, alacsony, barna” Jolán volt 1892-ben.

M. Annával két éven át, többször is érintkezett szexuálisan naplóíró hősünk, aki az első nem is éppen „sikeres” együttléti megörökítésének szokatlanul nagy teret szentelt: „tisztogatás, tisztolkodás, rendezkedés, a lehető legnagyobb csínt akartam előállítani. 1/2 10-kor pont férfias kopogás hallatszott s szabadomra beállított az én Annám csinosan kicsípve s én félmeztelenül mosakodva. Leültettem toiletem végezve, az ablakot becsuktam, függönyt leeresztettem. Kíváncsiságát annyira, amennyire kielégítettem. Azután kezdődött a szerelmes játék, gombok felnyitása. Korzet engedés, csók, eskük, sóhajok, erőfeszítés, nem akart engedni, de végre még is engedett, azonban fel lévén tüzelve, még a cél előtt impotens lettem, annyiban, hogy kész voltam. Fekvés, beszélgetés, azután szép lassan levetkőztetem, gyönyörű szép erős leány, oly keblekkel, melyek vetélkednek az alabástrommal, csók, ismét nekiálltam, erőfeszítéssel dolgoztam, amíg csak mattot nem mondtam, de tökéletesen nem hiszem, hogy elvégeztem volna akaratomat, mert vagy tiszta férfitől s szervem a rohamtól megsérült, vagy raffinált s nem engedett tökéletesen Astarte titkaiba behatolni. Pihenő után öltözésben segítettem neki, rendezvoust megbeszélve elment, nőstényke illatot hagyva maga után” (1890. szeptember 6.).

Lowetinszky egy bizonyos Katica esetében is vállalta volna azt a szerepet, amit Esztinél (részben) és Sch. Katinál betöltött, a kitartott szerepét: „fel Katiczához, azt ott bódíttgattam, igenlőleg felelt azon kérdéseimre, hogy akar-e velem Liaisont folytatni. Kíváncsi vagyok, vajjon áldozatképessége is oly nagy lesz-e, mint szerelmes pillantásai.” (1890. február 23.); „fel Katiczához, ott kis ideig hímezés-hámozás után dologra tértem, holnapra ígért pénzt. Elmenetelkor az első mondhatom zsíros csókot kaptam” (1890. február 25.); „Katiczához [...] egész rémregényt meséltem neki, persze hogy pumpra megy ki a dolog” (1890. március 1.).

Lowetinszky ismert szeretői közül kiemelkedik W. Katica (másképpen Liebling, illetve Kathrein), akivel a házasság naplóíró az 1890-es évek közepétől tíz éven keresztül folytatott viszonyt. Kapcsolatuk nagyrészt a szexualitásra szűkölt, leginkább vasárnaponként találkoztak garnizálókban. Együttléteiket az „újrázások” jellemezték, 1896-ban Lowetinszky sokszor eljutott a négy „striguláig” Katicával egy éjszaka során (ilyen szexuális intenzitás ekkor már nem jellemezte házasesetét).³¹ E nexus is elhalványult végül: „Liebling még kitart mel-

³¹ „5 előtt par rendezvous, várnom kellett, míg jött. Sétálgatás, kiadva rendelkezéseimet, elmentem prolongálni egy czédulát és logist szerezni, minek végeztével megbeszélt helyen találkoztunk, ő elemózsia és itallal megrakva, rövidesen véve utunkat in logos Debreczinensis. Kényelembe helyezve magunkat vetkőzés, künn az eső kopogott az ablaktáblákon, benn izzó vörös kályha s szenvedély lángja lobogott. *Kéjes ölelések /K. a l. m. f./*. Vacsorálás, kitűnő volt, heverés, beszélge-

lettem, bár az utóbbi időben tapasztaltam, hogy van, aki ellenem bujtogat, vagy pedig helyzetén akar még idejekorán javítani, ennek sem állnék útjában” (1901-es decemberi összefoglaló); „Lieblinggeli viszony is tart, de a távolság folytán a parázs hamvadófélben s lassan-lassan a kialvásra kerül a dolog” (1902-es decemberi összefoglaló); „W-i speculatióm bevágott, megunta a várakozást, másba kötötte magát, s így nem én voltam lovagiatlan s kötöttem útilaput a talpára, hanem ő mentett fel viselkedésével a viszony további folytatása alúl, s így szemrehányást nem tehet, különben már úgy is untam a dolgot alaposan” (1904-es decemberi összefoglaló); „Nevezetes az is, hogy az évben kifizettem W. Katalinnak a tartozásomat s végleg szakítottam vele, hiába a 4-ik X meghozza a tapasztalatot és az ész is, már most csak a családnak szentelem magamat, ami kötelességem is” (1905. december 31.). Haláláról csak évekkel később értesült: „VII/7-én értesültem, M. Györgyné sz. W. Teréztől, hogy Sch. Antalné sz. W. Katalin, kihez 10 éves viszony fűzött 1908 ... hó ... -n gyermekágyban Budán az Új Szt. János kórházban elhunyt s eltemették a farkasréti temetőben. Életem delének szép emlékei fűződnek szegényhez, a gyermeket megmentették s az most is él Brunnauban (Csehország) atyjánál van, aki a nőt elvette. Béke poraira, ha bűnös volt s vétkezett, irántami szerelemből tette, tehát az én terhemre esik vétke s megfizette szegény, mikor életével fizetett gyermekéért. Isten nyugosztalja” (1911-es júliusi összefoglaló).

Már említettem, hogy Lowetinszky egy prostituálnál veszítette el szüzességét 1880-ban, tizennégy éves korában. 1883 első felében a tizenhét éves ifjú csak kéjhölgyekkel létesített nemi kapcsolatot naplójának tanúsága szerint: „Kéjlánynál voltam /K./” (1883. február 4.); „kéjleányoknál voltam” (1883. március 17.); „este az őrhelyre, egy kéjlányt nyomkodtam meg /1 K./” (1883. május 13.); „reggel el együtt a kéjlányokhoz s a 10 forintból majdnem semmi sem maradt” (1883. május 19.); „vasárnap s ma kéjlányoknál voltam” (1883. június 5./6.). Az ifjú naplóíró szexuális életében a későbbiekben is jelentékeny szerepet játszhattak a prostituáltak, az 1880-as évek végén/1890-es évek elején Lowetinszky évi néhány alkalommal érintkezett kéjhölgyekkel. Rendszerességet nem igen figyelhetünk meg ekkoriban e téren: előfordult, hogy hónapokon át heti gyakorisággal közöszült örömlányokkal, általában azonban ritkábban, pár havonta kereste társaságukat. Nem látott különösebb erkölcsi kivétlenialót ezen cselekedetében: „Délután ismét kezdődött egy filippika a kurvák ellen, én meg nem szóltam semmit és elmentem, azt hiszem ez a legjobb az ilyen esetben.” (1891. szeptember 2., kisnapló). Negyvenéves kora után feltehetőleg ismét gyakrabban látogatta a kurtizánokat. Az ismert esetek nagy részében esténként, hazafelé tartva „fogott” egy kéjlányt, vagy „botlott be” egy bordélyházba a naplóíró; ezen alkalmak rögzítésekor olykor egyes részletekről is megemlékezik (életkor, külső, ár).³²

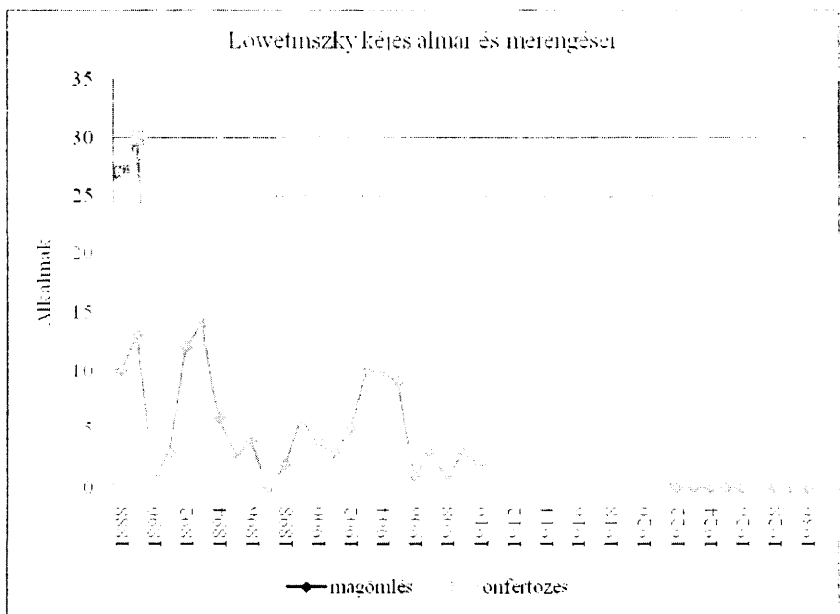
---

tés /K/, el volt fáradva szegény, karjaim közt elaludt, bámultam remek idomait s bársonyos bőrét. 10 után fekvés, még jó ideig magamban quaterkázva. Alvás előtt /K/, azután nyugalomra tértünk”, „6 tájt felébredve /K/, még heverészve kissé, fel, rendbeszedve magunkat el” (1896. március 12. és 13.); „lővasúton el in logis Debreczinenesis, s ott kényelembé helyezve magam söröztem és olvastam, míg 5 tájt betoppant Kathrein. Fekvés /2 K/, beszélgetés s vígan tovább áldoztunk Venus oltárán /K/, vacsorálás a vele hozott hús és süteményből, kis szunyókálás /K/, azután aludtunk vagy ½ 10-ig, mikor felzörgettek /K/, öltözés s el” (1896. május 28.).

³² „El, hazafelé utamban a Pipa utcában egy kéjhölgy becsalt. Parázs kis leányka volt, kissé sovány /K./, el akarván menni 1 forintost adok oda, hogy váltsa el, majdnem összeczivódtunk, nem akartak visszaadni, blamírozni nem akartam magamat, otthagytam, s elmentem Boroshoz” (1890. február 5.); „Dél előtt a Ligetből kimentem a Rákos Mezőre, onnan hazajövet egy nőtényt fogtam, meghasaltam /20 [krajcár]/” (1891. szeptember 24., kisnapló); „Hazamenet egy kéjleányt fogtam, a 3 X-et meghaladta volt, de kitűnő háts volt amellelt.” (1891. október 1., kisnapló); „Ballagtam magamban, míg egy bordélyházba benéztem, ott három leány vett körül sörrel traktáltam őket s

Több alkalommal is kialakult érzelmi kötődés Lowetinszky és a prostituáltak között. 1888-ban egy húszéves prostituált fejét sikerült elcsavarnia hősünknek, minek következtében az eset felkerülhetett a „hódítások” tablójára: „bolyongani mentem, végre betértem egy nyár utcai Venus templomba, ott egy csinos K. Katicza nevű leányt vettem kordába, akinek igen megtetszhettem, mert annyira nekihevíült velem együtt, hogy a nemző részemet felhorzsolta, s szegény leány egészen elérzékenyedett, midőn elmentem, a címemet kéré” (1888. március 1.). Egy Huszár utcai kurtizánba viszont a naplóíró habarodhatott bele valamelyest 1891-ben, hiszen többször is felkereste: „Hazamenet a Huszár utczában egy kéjleány fogott el, csinos szemei voltak /K/, érzékenykedni kezdett, kért, látogatnám meg mihamarabb.” (1891. augusztus 31., kisnapló); „Beszéltem este amint hazamentem azzal a K. L. [-nyal] a Huszár utczában” (1891. szeptember 5., kisnapló); „elmentem a Huszár utczáit megnézni, de azt sem találtam, ez valószínűleg el is ment, mert múltkor azt hajtogatta, felhagy. Adieu.” (1891. szeptember 14., kisnapló); „Este a Huszár utczába néztem, de nyoma sincs” (1891. szeptember 16., kisnapló). Az 1901-es év utolsó három hónapjában pedig négy kunszentmiklósi kéjő is felkerült az év „hódításai” közé, ami azt jelenti, hogy anyagi ellenszolgáltatás nélkül nyújthattak testi örömet hősünknek.

Magányos szerelem: álmok és álmodozások

Lowetinszky János József azon eseteket is nyilvántartotta naplóiban, amikor magában – spontán vagy önkezelésének segítségével – ejakulált. A fiatal naplóíró diáriumában 1886. előtt még nem rögzítette önkielégítéseit, illetve éjjeli magömléseit, noha már korábban is találkozott a szolitáris szex, illetve a nemi működés ezen formáival a már igen fiatalon intenzív

secáltam, hogy bármely nyelven kérdeztek, mindig mással feleltem, végre a legcsinosabbat elvittem magammal, alkudozás, a pénzem kevés volt már, végre megegyeztünk, vetkőzés, fekvés /K/, alvás, 3 tájott felköltöttek /K/, a kicsike tüzes volt, öltözés és el” (1893. április 27.).

(társas) szexuális életet élő ifjú. A – nevezzük így – magányos szerelem akkurátus rögzítésére csak 1888-tól, illetve 1889-től kezdve került sor.

Szexuális töltetű, a naplóban leginkább „furcsa” jelzővel illetett álmairól, illetve álmodzásairól, „merengéseiről” is rendkívül tömören emlékezett meg hősünk, általában csak rövidítéssel utalva az eseményre: Mg/Mgms/Mgmls ([spontán] magömlés), illetve Ö/Önft/Önft (önfertőzés, vagyis önkielégítés), esetleg azt is rögzítette, hogy ki volt kéjes álmának szereplője: „hazajöttem, lefeküdtem, rosszul aludtam /Mgms/” (1887. április 14.); „furcsa álmom volt /Mgmls/” (1888. január 22.); „délután oly kéjes álmaim voltak /Mgmls/, alvás” (1888. július 17.); „ma éjjel Sándorral és anyámmal olyan furcsát álmodtam /Mgmls/” (1888. november 27.);³³ „az éjjel olyan furcsa álmaim voltak, többek közt Esztitől /Mgmls/” (1888. december 21.); „/Mg/ Furcsa szép álmom volt” (1890. április 20.); „reggel 7-kor fel /2 Mgmls/, Esztivel álmodtam, s még álmomban sem mutatta magát be a legjobb oldalról” (1893. január 13.); „reggel 7 előtt fel /Mgmls/ Marival álmodtam” (1893. február 13.); „Reggel egy nővel álmodtam, feltűnő ismerős czipferblatt³⁴ volt, de nem tudom ki-csoda, majdnem Mgmls lett a vége” (1894. január 3.); „Reggel ¼ 7-kor fel, Mgls volt az éjszaka, igaz, hogy már régen³⁵ közösültem” (1917. október 10.).

Lowetinszky élete (pontosabban: a már naplóval dokumentált élete) során a hadsereg-nél – különösen a fogdában – űzte legintenzívebben az önkielégítést, amikor „visszaesett” egy ifjabb kori „szokásába”: „ismét visszaestem egy már felhagyott szokásomba /Önft/, de tartóztatni fogom magamat” (1886. december 8.); „merengés, igen izgatott vagyok /Önft/” (1888. március 9.); „buja gondolataim kerekedtek /Önft/” (1888. április 22.); „Vacsorázás, fekvés, merengés /Önft/, sokáig henteregetem, míg el tudtam aludni” (1888. augusztus 23.); „vacsorázás, olvasás, fekvés, merengés /Önft/, sokáig fenn voltam, alvás” (1888. szeptember 3.).³⁶ Ezen időszakban a leggyakoribb, rutinszerű módja a maszturbálás naplóban való rögzítésének a „fekvés, merengés /Önft/, alvás” formula volt (pl. 1888. augusztus 10., szeptember 8., 26., október 4., 8., 27., 31. stb.).

A későbbi években Lowetinszky „merengéseit” már nem kísérte feltétlenül önkielégítés: „Azután a kályha mellett melengtettem fáradt tagjaimat, elmerengve, elvonultak előttem ama nők s leányok alakjai, akiket meg bírtam hódítani. Kezdem életemet ismét oly üres s egyhangúnak találni, talán hiányzik egy hozzám méltó liaison, vagy mi?” (1890. október 24.); „olvastattam s dolgoztattam, elmerengtem a múltnak csábos női alakjain” (1894. március 30.). Naplóíró hősünk ifjúkora után tehát már ritkábban nyúlt az önfertőzés eszközéhez; naplójának tanúsága szerint hónapok, évek teltek el maszturbálás nélkül, amikor mégis megtörtént, akkor gyakran valamiféle magyarázkodást, meglepettséget, büntudattal vegyített értetlenséget is lejegyzett: „alvás, felébredve furcsa gondolataim támadtak *onánia*, *mi már évek óta*³⁷ *volt*” (1897. november 27.); „A téli alkony mindig bűnre csábító, mármint érzéki bűnre, most is erőt vett rajtam, amint ott heverésztem a pamlagon, erotikus képzeitem támadtak, melyek Önfítésre vezettek.” (1918. február 19.); „Mari [...] elutazott Kunszentmiklóstra, heverés *nem tudom mi szállt meg, de nem hagyott nyugton*,

³³ Lowetinszky apjával kapcsolatban is lejegyzett egy bízarr álmot: „Ma éjjel atyámat láttam álmomban, úgy tűnt fel, mintha be lett volna rúgva, egész meztelen volt, azután még Sándor vizeletével mosta a kezét, s felszólított, én is vizelnék kezére” (1896. február 2.).

³⁴ 'arc'

³⁵ Ezt megelőzően utoljára: szeptember 18-án.

³⁶ Amikor például 1888. május elsején ismét kéthetes elzárást kapott a hadseregnél, akkor a fogság első hetének minden napján „önfertőzött” a vélhetőleg igencsak unatkozó naplóíró.

³⁷ Egészen pontosan négy éve.

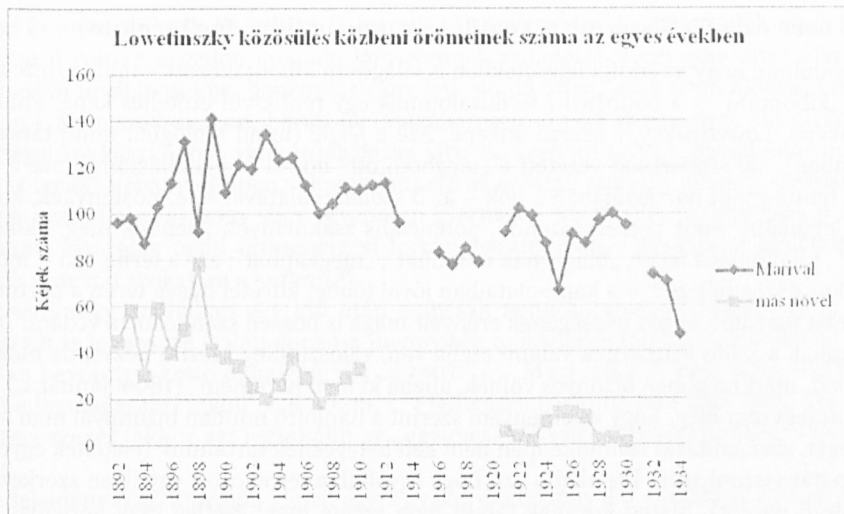
Önfrt” (1929. április 19.); „Mari elment bevásárolni, nem tudom mi ütött hozzám /Önft/” (1934. április 1.); „a tétlen és tehetetlen heverés rossz gondolatokat szül /Önft/” (1935. április 10.). Naplóiíró hősiünk életének utolsó felében, 1935 első felében – ekkor már igen beteg volt és nehezen mozgott – már nem közösült feleségével, csupán önkielégített.

Lowetinszky több esetben is egyfajta tudományos érdeklődést is megörökít naplójában önkielégítései kapcsán, amikor is magvának, vagyis férfiúi esszenciájának mennyiségét, sűrűségét vizsgálja.³⁸

Kéj – házasságon innen és túl (ejakulációtörténet)

Lowetinszky „Szerelmem dolgai” címmel illette összegező éves statisztikáiban azt a részt, ahol az altestével kapcsolatos történéseket rögzítette (az 1890-es évek közepéig „hódításait” is az átfogó kötetekben vezette, külön rovatban – kitérve itt az esemény idejére, a „meghódított” nevére, életkorára, nemzetiségére, illetőségére, külsejére, haja színére). Tette mindezt napi bontásban, megjelölve az ejakuláció módját és számát, közösülés esetén pedig a partnerek nevét. Az 1890-es évek közepétől a női naplóiíró immár csak a feleségével eszközölt nemi érintkezéseket írta ide, de ekkor már feltüntette az együttlét módját és minőségét is, ha az eltért a „szokványostól”. Az egyes évtizedek végén összeállított adatsorokba azonban a többi, házasságán kívüli „liaison” is bekerült a „Mon Amours”-jegyzékből, igaz, csak összegezve.

³⁸ „heverés, olvasgatás, nem tudom minő bolond gondolatom támadt /Önft/, [...] Megvizsgáltam az ondómat, valyon spermentumok vannak-e benne, s van is bőven, így nem én vagyok steril, hanem Marinak kell annak lennie.” (1914. március 16.); „amint itt heverek nem tudom mi mercvülszem lett, önfertőzés, kíváncsi voltam az ondóra, amely elég bősé(ge)sen és sűrűn bugyogott elő” (1928. március 12.); „K Mari felkelt és elment a piacra. Az a bolond ötletem támadt, hogy az egy órával előbb lefolytatott actus után van-e és mennyi ondómenyiség az én koromban; önfertőzés, csakugyan vagy negyed decziliternyi jött ki a hímveszszömből, még spermium is vol(t) benne” (1928. aug. 24.); „Mari rendet csinált és elment bevásárolni. Milyen is az ember, alig szabadultam a halál torkából, de már erotikus képzelődéseim vannak /Önft/, az ejaculatió nál sok vízszerű váladék jött ki, amelyben semmiféle spermium nem volt, tiszta ragadós víz.” (1935. március 14.). Idősebb korában közösülései során is többnyire elégedetten nyugtázta ondójának mennyiségét a naplóiíró: „K bámulatos, hogy milyen mennyiségű ondóm folyik el” (1933. január 26.); „K ment valahogyan egy havi szünetelés után, a sperm is vastag csomókban jött ki” (1934. augusztus 1.); „K bámulatos az az ondómenyiség, melyet kiadok” (1934. október 13.).

A fenti diagram csak a közösülések során bekövetkezett ejakulációk számát szemlélteti. Megállapítható, hogy a századforduló körül lehetett a naplóíró szexuális teljesítőképességének (és lehetőségének) virágkora. Ezt követően nemcsak a házasságon belüli, de az azon kívül „kéjek” száma is csökkent (és az „újrázások” is kezdtek elmaradni), bár az 1920–1930-as években is voltak intenzívebb időszakok (mind éves, mind napi szinten – ez utóbbi a diagramból nem olvasható le).³⁹ Saját kimutatásai szerint 1890 és 1930 között 5649-szer jutott el a csúcspontra közösülései alkalmával (ebből 3956 alkalommal F. Marival), 119 spontán magömlése volt, 35-ször pedig szolitärisan szerzett magának nemi kielégülést. Az ifjabb kori (részben becsült) és idősebb kori adatokat is figyelembe véve mintegy 7000-re tehetjük Lowetinszky spontán és nem spontán, magányos és társas testi örömeinek, vagyis ejakulációinak számát.

Számításai szerint a fenti aktusokat 333 nővel hajtotta végre, csakhogy statisztikájának ezen elemét helytelenül számolta ki, ugyanis az egyes évek „hány nővel közösültem?” oszlopát összesítette, miáltal például Mari egymaga 50-nel növeli a végösszeget. Ezzel a hibával a naplóíró is tisztában volt, meg is jegyezte: „a nők számánál 25% leüthető, mert nagyrészt az ismerős nőkkel tartottam fenn érintkezést” (1928–1931-es összegző kötet). Véleményem szerint azonban ennél nagyobb mértékben kell redukálnunk ezt a számot, amely így végeredményben „csak” 200 körül mozoghat.

³⁹ Évvégi összjegyzéseiben azonban általában optimistán értékelte csökkenő teljesítményét: „Erotika tekintetében is némi hanyatlás mutatkozik, na de majd helyre áll.” (1917. december 31.); „Ami engem illet, nem panaszkodom [...] és hm, hogy is mondjam csak, ellegénykedem, ha alkalom adódik rája.” (1924. december 31.); „Erotica szempontjából még elég legénynek érzem magam a gáton, persze itt is mutatkoznak immáron a dekadentia jelei, azzal vígasztalom magam, hogy semmi sem tart örökké, így hát ez sem.” (1925. december 31.); „Sexualis téren – tekintve a kort, – még nem olyan túlságos a hanyatlás, persze nem is olyan tüzes, mint anno dazumal.” (1933-as decemberi összefoglaló); „A szemeim és hallásom csökkennek, és ezzel kapcsolatosan sexualis téren is jókora a hanyatlás” (1934-es decemberi összefoglaló).

„Mari vevé át a férfi szerepét” (naplóírás, szexualitás, férfiuralom)

Úgy gondolom, hogy az eddigi fejezetekben is világosan kibontakozott – tehát szinte nem is kellett „kibontani” – a bourdieu-i férfiuralomnak egy rendkívül erőteljes képe. Pontosabban önképe, Lowetinszky, a szerző önképe. Azé a *férfié* (mind biológiai, mind társadalmi értelemben), aki statisztikát vezetett a „meghódított” nőiről és ejakulációiról; azé a férfié, akinek fennmaradt narrációjában a nők – az ő szóhasználatával élve: nősténykék, kicsikék stb. – leginkább mint becserkészendő, potenciális zsákmányok jelennek meg, akiket „levághat”, tulajdonává tehet, „magáénak mondhat”, „megkaphat”; azé a férfié, aki – mint egy klasszikus görög jellem⁴⁰ – a kapcsolataiban jóval többet követel hűség terén a partnerétől, mint saját magától; és aki feleségének erőnyeit maga is bőszen szándékozta védeni: „azt hiszem annak a zsidó Kürthynek valami célja van, valószínűleg Marira nézve, de még olyat nem evett, mert ha ebben bizonyos volnék, aligha ki nem herélném” (1896. január 1.).

És itt jegyzem meg, hogy véleményem szerint a naplóíró minden bizonnyal nem átlagos nemiségét, szexualitását semmiképpen nem kell betegesnek tartanunk (életének egyes más mozzanatát viszont igen, leginkább azt, hogy egyáltalán létrehozott egy ilyen szerkezetű és terjedelmű naplót), hiszen korának tabuit nem szegte meg; esetleg csak annyiban, hogy egyáltalán írt róla, bár kevés dolog állhatott messzebb tőle, mint például a pornográfia. Adatait elsősorban saját, illetve – ahogy tanulmányom elején már idéztem – lényegében a tudomány számára állította össze, egy ilyesfajta tevékenységet pedig még korának önjelölt hangadói sem kárhoztattak.⁴¹ Lowetinszky-nél a szerelmi együttlétek és a nemi örömek leírása többnyire rendkívül egyszerű és tömör, ritka, amikor ilyen „bőbeszédű”: „vetkőzés, fekvés /K valami remek reflexeket vetett a pattogó s lánggal égő tűz a női test telt idomaira” (1914. február 22.); „8 után letelepedtünk, beszélgetés /K levetköztem meztelenre és Marit ugyancsak elővettem jó ideig, valami nagyszerű élvezet volt a leszállott nyári est-homályban/” (1916. július 8.); „Ebédelés, elmosogattunk, Mari befűtött, vetkőzés, fekvés /K remek látvány volt a kályha parazsa mellett a remek nőtest, kis pihenő után újból K, Mari csak úgy remegett bele/” (1923. január 30.).⁴² Nem becázta például sem saját, sem partnere nemzőszervét sem, ellentétben például a kortárs és szintén naplóíró, Lowetinszky-nél lényegesebb „nagyobb étvágyú” Csáth Gézával.⁴³

A meglehetősen szabados életvitel, melyet különösen ifjúkorában űzött, egyáltalán nem számíthatott kirívónak korában és környezetében, legfeljebb ma már az utókor nemigen tud róla. Például azt, hogy az 1880-as évek nagy részében kitartott volt, és később is voltak ilyen tervei, modellkövetésként is értelmezhetjük, hiszen anyjának is volt egy ilyen fiatal szeretője, akinek két törvénytelen gyermeket is szült. Lowetinszky felesége is feltehetőleg házasságon kívül született (mivel az anyja vezetékneve azonos), de a naplóíró apai (morva-

⁴⁰ Vö. pl. Foucault, Michel: *A szexualitás története. A gyönyörök gyakorlása*. Budapest, 1999. 148.

⁴¹ „Társadalmi szokás és törvény tiltja a nemzőrészek vagy a nemzésről palástolatlanul beszélni, ha csak nem tudományos módon, vagy komoly ismeretek terjesztése céljából.” Garai Antal: *Népszerű útmutató a nemi betegségek és ezek észszerű kezeléséhez*. Budapest, 1885. 15.

⁴² Lowetinszky naplójából kiderül, hogy az elektromos áram jelentősége nagyobb lehetett a mindennapokban, mint ahogy azt eddig sejtettük: „K kihasználom a modern technika vívmányait ennél is, villanyvilágítás mellett élvezem ki” (1912. november 16.); „K hogy minél jobban kiélvezhessem az actust, kigyújtottam a villanyt és úgy élveztem a női test szépségeit” (1927. december 25.); „K kivilágítva hagytam és úgy közöszültünk. Ugyancsak keményen nekifeküdtem Marinak” (1928. július 1.).

⁴³ Csáth Géza: *Napló, 1912–1913*. Budapest, 1995.

országi és ausztriai) rokonságában is számtalan törvénytelen ivadékot találunk.⁴⁴ És nyilván nem ő volt az egyetlen apa, aki lánygyermek születésekor ezt gondolta: „hát bizony nem nevem továbbviselője, hanem kisleány lett, no de se baj, az is Isten áldása” (1894. január 15.). Szomszédságában, baráti társaságában sem ő volt az egyetlen, aki olykor nemi betegségekkel küszködött, aki bordélyházba járt, aki szeretőt tartott. Számtalan „hódítása” közül is „csak” néhány esetben valószínűsíthető az erőszak szerepe, alkalmi szexpartnerinek egy része férjes asszony vagy egyenesen gyermekes anya volt. És nem csak ő keresett (és látott) kizárólag nemi örömszerzési forrást barátnőiben,⁴⁵ továbbá a családon belüli erőszak sem volt szokatlan a korban.⁴⁶

Lowetinszky naplóiban egy idő után nemcsak nemi aktusainak mennyiségét, hanem minőségét is lejegyezte (talán éppen a mennyiség csökkenése miatt). A közönségségi pozíció kapcsán bevezetett kettő új kategóriát: „á retro” és „Mari felül”,⁴⁷ kéje nagy voltát pedig a „kéj a legmagasabb fokon” („K a l. m. f.”) jellemzés rövidítésével rögzítette. Ha Mari is élvezte a szexet, akkor azt leginkább az „ugyancsak kivette a részét a jóból” kifejezéssel jelölte.

A dekadens századforduló idején egyre gyakoribb látvány lett a bicikliző nők látványa az utcákon, akárcsak a fizikai értelemben is felülre kerülő feleség Lowetinszkyék hitvesi ágyában: „otthon fekvés (K 2, a l. m. f.) *Mari ugyancsak lelkesült, kész jokey volt, aztán alvás, e héten kissé sok is volt a nemi élvezetekből*” (1901. december 6.); „K *Mari ugyancsak kivette részét a jóból nyargalva rajtam felülről*” (1903. augusztus 20.). Az első világháború harmadik-negyedik évében a központi hatalmak bukása még kevésbé volt egyértelmű, mint naplóíró hősiünk férfiuralmának megrendülése. Mari ugyanis egyre gyakrabban vette át a szex közben a felsőséget; Lowetinszky szóhasználatára ezen időszakból a tehetetlen beletörődést tükrözheti: „alkonyodni kezdett, kedvünk szottyant, vetkőzés /K kivettük részünket a jóból, *Mari felül levén formális extásisba jött, s alaposan kivette a részét, fáradtan pihentünk kissé*” (1916. január 30.); „1/2 11-kor fekvés /K *Mari vevé át a férfi szerepét*/ azután nagy fáradtan alvás” (1916. március 26.); „6-kor lefeküdtünk /K/, azután elbeszélgettünk és pihentünk /K újból *Mari kivette a részét, felül volt, ilyenkor mindig kiélvezi magát*” (1917. április 1.); „9-kor fekvés /K *Marinak engedve át a felsőbbiséget*” (1917. június 24.). A helyzet tovább fokozódott, egészen addig, míg a Tanácsköztársaság bukása után hősiünknek része volt egy olyan aktusban is, amelybe belebukott, ugyanis csak felesége jutott el a tetőpontig: „Mari rendet csinált, azután lefeküdtünk /K/, azután szundítottunk egyet, felébred-

⁴⁴ Vö. az 1910-ben kezdett segédletben található családfával.

⁴⁵ Egy katonatársáról írta: „Weywoda panasolta, hogy Annája nem volt jobb egy örömeánynál”. (1887. december 24.)

⁴⁶ Elég csak a nagyszámú büntetőperekre gondolnunk, de a naplóíró közvetlen környezetében is találunk példát a tettelességre: „elballagtam az öreg Pappnéhoz, azzal beszélgettem, panaszkodik, hogy Jancsi durva, s a múlt héten feleségét egy székel fejbeütötte, az asszony még fekszik, s el akar tőle válni, Jancsi bele is egyezett azon feltétel alatt, ha az asszony 160 frtot kifizet neki, avval ő megy, az asszony erre hajlandó is, azt hiszem Jancsi csak egy pumpot akar vágni, s azután ha ismét rendben a szénája, kibékülni az asszonnyal”. (1896. március 25.)

⁴⁷ Az előbbi pozíciót ő, utóbbit pedig különösen Mari preferálta – vö. pl.: „3/4 11-kor fekvés /K *kivéve részünket a jóból, Mari felülről jött extásisba, én meg á retro*/, azután nagy fáradtan alvás” (1923. október 16.). Mari alkata pedig egy további lehetőséget tartogatott Lowetinszky számára a szeretkezés közben: „Kiültünk a küszöbre kissé beszélgetni, alkonyattal lefeküdtünk /K *mezítenül élveztük, a mellbe is, olyan valami furcsa érzés az, amikor a hímvessző a két zsírhalom között játszik*” (1917. június 30.); „K a l. m. f. *Mari felül és a mellék közé*” (1929. március 11.).

ve ismét ölelkeztünk, de immár csak Marié volt az élvezet, én már nem bírtam az ejakulációig vinni” (1919. augusztus 17.).

Lowetinszky János József nem csak saját magától követelt fegyelmet a napló vezetéséhez: „nőm minden este bemondja, mire és mennyit adott ki, ezen tételeket én másnap naplóm rendezése alkalmával a megfelelő rovatokba bevezetem” (1910-ben kezdett segédlet), vagyis a napló révén is ellenőrizte feleségét, felügyelhette annak életét. Eszti másképpen érezhetett a napló iránt, feltételezem, hogy ő szeretőjének emlékművét, skalpgyűjteményét láthatta benne. Egy alkalommal – néhány nappal az utolsó nagy összeveszés előtt – ugyanis Lowetinszky ezt rögzítette: „A naplóból 6 lap van kitépve. Ki lehetett más, mint E.” (1891. október 18.). Valóban, jól látható, hogy néhány lap hiányzik a naplóból, a szeptember 21. utáni bejegyzést a 28-i követi. Vagyis Eszti cselekedetét a férfiuralom monumentuma elleni lázadásként is értékelhetjük.⁴⁸ Lowetinszky naplója esetében tehát nem csak arról van szó, hogy találtunk egy teljesen unikális és hihetetlenül gazdag – e tanulmányban bizonyosan csak részben kiaknázott – forrást egy zaklatott sorsú⁴⁹ altiszt nemiségének vizsgálatához, de egyben azt is megállapíthatjuk, hogy a napló – az archiváláson és az emlékmű-állításon túl – maga is fontos részét, aktív eszközét képezte a maszkulin uralmi játszmának.

JÁNOS MÁTYÁS BALOG

'Love Matters' Through Half a Century. The Self-representation and Statistics of a Junior Clerk's Johnson

János József Lowetinszky kept his diary through more than half a century (1882–1935). The notes were compiled very systematically, with the precision of a statistician, and remained in 40 bulky volumes; the author worked as a junior clerk and clerk in most of his life and his diary gives us a remarkably valuable social-historical document of the era that is abounding in data, even if historiography has not discovered it yet. We can observe (through the perspective of Lowetinszky) not only the person but also his surroundings and the age in such minute detail that is unparalleled to other (and other types of) sources. In this study I examine the relations and sexuality of the diarist, together with the narration referring to these; a man who in his relationships demanded much more faith from his partners than from himself, someone who had been a kept man several times in his life. While analysing the text we can see an uncommon life and an uncommon 'performance' uncover before our eyes in its entirety, because Lowetinszky, who had sexual relationships with more than 200 women in his life, recorded not only all of his 'conquests' and 'liaisons' but each and every ejaculation as well (including the solitary ones) – both among the events of the day and in the statistical summaries. According to the conclusion of the study

⁴⁸ És persze az sem zárható ki, hogy a „Mon Amours”-kötet eltüntetéséről Mari (aki az 1941-es népszámlálás idején még élt) gondoskodott férje halála után.

⁴⁹ Itt jegyzem meg, hogy a valójában nagyon érzékeny lelkű naplóíró küzdelmes élete során többször is eljátszott az öngyilkosság gondolatával, naplójában is gyakran kifakadt: „láttam magam 32 év előtt ugyanitt harangozni, láttam sivár éveit a katonaságnak, szüleimet, szegény gyermekemet, rokonaimat, s úgy éreztem magam, mint a viharvert tölgyön ülő árva daru, mert senki sem ismer, senki sem tudja, mi lakik bennem, mindenki csak a rosszat hámozná belőlem, de a jót sohasem” (1912. december 31.).

the diary did not only serve the purpose of archiving and erecting a memorial, but it also constituted an important part of the author's 'machismo', it was its active tool and was perceived as such by the people around him.